Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ, БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНУУДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

...ай 1921 оной ...21-нээ гарана. | № 39 (18362) | 1990 оной февралиин 16, пятница | Сэн 3 мүн.

ШУУ ТҮРГЭН, ШИИДХЭХЫ ЯБУУЛГАНУУД ХЭРЭГТЭЙ

СССР-эй Верховно Советэй гурбадахи сессиие нээлгэ дээрэ М. С. ГОРБАЧЕВОЙ хэлэһэн үгэ

һанаа зобоохо хэрэгүүдые үсөөрүүлээгүй байһаар. Хараалагдаһан хэмжээнүүдые бэелүүлхэ талаар түбэй зургаанууд яаха аргагүй унжагайрна, эмхи гуримгүй байһанаа харуулна. Эгээлэй бүтэмжэтэй ажал ябуулга дуталдана. Иимэ үе сагта хэншье гараа хэбсараад һууха ёһогүй. Мүнөө дээрээ экономико хүтэлбэрилгые һуларуулгын хэрэг зогсоогдоогүй байһаар. Предприятинуудай хоорондохи ажахын холбоонууд хангалтагүй удаанаар һайжаруулагдана, ээрхэхэ, хара амяа хараха ябадалые усадхаха талаар мүртэй юумэн хэгдэнэгүй. Энээниие анхаралһаа алдажа болохогүй, ажалаа ябуулха хэрэгтэй. Экономическа онол аргануудай бэелүүлэгдээгүй газарта хуушанай ёһо гуримуудые хэрэглэжэ болохо. Дамжан оролгын үе саг энээгээрээл шалгарна, мүнөө эдэ бүгэдые тааруулан табиха шухала. Тиихэдээ шэнэ юумэндэ, урагшаа дабшалтын эрхэ нүхэсэлдэ түшэглэхэ юм ааб даа.

Хэрбээ хэн нэгэндэ эрхэ түлөөлэлгэнүүдэй дуталдаа гээшэ һаань, иимэ эрхэ түлөөлэлгэнүүд үгтэлэн юм гэжэ анхаралаа хандуулха шухала. Зүгөөр хэрбээ арга шадабариин гү, али юрэ харюусалгын дуталдаа гээшэ һаань, тад ондоо хөөрэлдөөн болохо ёһотой.

Правительствэһээ, түбэй зургаануудһаа тон ехэ юумэнэй дулдыдаха байһаниинь арсашагүй. Гэбэшье илангаяа эдеэ хоолой зүйлнүүдэй, хүнгэн ба эдеэ хоолой промышленно-хүн зоной ажаһуудал... ын, транспортын, худалдаа наймаанай — хүн зоной бүриин эрилтэ хэрэглэмжэдэ хабаатай хараалагдаһан программа бэелүүлхын түлөө республиканска, нютагай ...нүүд айхабтар ехэ харюусалгатай.

Нютагуудта манай кадрнууд хара амяа хараһан ябадалые хангалтагүй удаанаар зайсуулна. Эдэнэй хангалтагүй унжагай ябадалһаа, харюусалгагүй байлгаһаа олохон ушарта социальна шахардуу шанга байдал тохёолдоно. Ушарынь юуб гэбэл, түмэр замай транспорт хангалтагүй муугаар хүдэлнэ, хаа хаанагүй вагонуудһаа ашаа буулгалга саг соогоо эмхидхэгдэнэгүй. Энээнһээ уламжалан, арадай хэрэглэмжын эд бараан, эдеэ хоолой зүйлнүүд, бүридүүлгын эдлэл хэрэгсэлнүүд, түүхэй эд, предприятинуудай тогтууритай жэгдээр хүдэлхынь тула шухала хэрэгтэй бусад материальна ноосэнүүд хараалагдаһан газартаа саг соогоо хүргэгдэнэгүй.

Хойшолуулашагүй хэмжээнүүдэй нэгэн доро, нягта холбоотойгоор баталагдан абтажа, экономическа реформын шууд сэхээр бэелүүлэгдэхын тула мүнөө бидэ ажалаа ябуулха ёһотойбди. Юрэдөөл, энэмнай нэгэ медалиин хоёр тала ха юм даа. Хубилалтануудай харгы замуудта ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгын, эдэбхи үүсхэлые хүгжөөлгын шэнэ хүсэтэ урмашуулганудые тогтоохо, ажахы эрхилэлгын шэнэ түхэл шэнжэнүүдтэ үргэн харгы нээхэ хэрэгтэй. Ондоо зам байхагүй, энэ талаар общество дотор үгэеэ ойлголсоһон гээшэбди. Мүнөө үеын бүхы орёо шухала зорилгонууд имагтал ажахы эрхилэлгые, угайдхадаа, үйлэдбэриин харилсаануудай бүхы гуримые хубилган шэнэдхэлгын харгы замуудта эрид шууд шиидхэжэ болохо байна гэжэ һүүлэй үеын дүй дүршэл үшөө, үшөө дахин элирхэйлэн харуулба. Хубилган шэнэдхэлгые, экономическа шууд сэхэ реформые унжагайруулаа гээшэ һаамнай, мүнөө дээрээ манай бэрхэшээл түбэгүүд улам үргэдхэгдэхэ байна. Эндэ ехэ юумэн Верховно Советһээ, тэрэнэй мүнөөнэй сессиһээ дулдыдаха. Энэ сесси дээрэ нэн түрүүн Зөөри тухай, Газар тухай Хуулинууд, мүн бүлэг экономическа хуулинууд баталагдан абтаха ааб за гэжэ оромнай хүлеэнэ.

Бусадшье һалбаринуудта хубилалтануудые, шэнэдхэлгэнүүдые хэхэ хэрэгтэй. Нацинууд хоорондын харилсаае абажа харагты. Зарим нютагуудта ямар үйлэ хэрэгүүдэй боложо байһаарнь бидэ бултадаа мүнөө һанаагаа зобожо, сэдьхэлээ хүдэлжэ байнабди. Хүнүүдые алажа хюдажа, материальна гарза хохидолдо оруулжа байһан эдэ бүхы хёмороо зүришэлдөөтэ асуудалнуудые шиидхэхээр, түбһөө үг унгитай, амяарлаһан ябуулгануудые зогсоохоор саг хүрэжэ ерээ. Тиихэдэ Совет Федерациие эрид шууд хубилгаһанай ашаар лэ энээниие бэелүүлжэ болоно.

Тэдэнэй хаанашье ажаһуугаа һаань, бүхы үндэһэ яһанай хүнүүдэй үндэһэн эрхэнүүдые хамгаалха талаар шиидхэхы ябуулганудые энэ талаар бэелүүлхэ хэмжээнүүд абтаха ёһотой.

Хүнүүдые олоорнь алаһан, түбхинэн һууриржаһан нютагһаань тэдэниие үлдэжэ гаргаһан ороной урда хубидахи уршагта үйлэ хэрэгүүд бидэнэй бултанаймнай һанаа зобоожо, зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ байна.

Дүтынгөө хүнүүдые алдаһан бүлэнэртэ, гэр байраяа, түбхинэһэн нютагаа орхижо гараха баатай болоһон хүнүүдтэ гүнзэгы шаналал гашуудалаа Верховно Советэй үмэнэһөө мэдүүлхые хүсэнэб. Тохёолдоһон орёо хурса асуудалнуудые политическэ аргаар шиидхэхын тула удаан саг соо бүхы юумэн хэгдэжэ байна. Гэбэшье олон мянган хүнүүдые аюул усалһаа зайсуулан сарахын тула Верховно Советэй Президиум онсо хэмжээнүүдые абаха баатай болоо. Мүнөө тэндэхи байдал хиналтада абтанхай, гэбэшье урдынхидал мэтэ түгшүүрилтэй, шахардуу шанга байһаар. Зорюута саг оложо, республиканууд тохёолдоһон байдалые хаража үзөөд, бүтэмжэтэй һайн, ухаатай сэсэн эрга хамтын хүсэлэл оролдолгонуудаар олохо зэргэтэй.

Верховно Советэй декабрьда болоһон сессиин шиидхэбэринүүдэй үнэн зүб байһые ажабайдал харуулаа. Тэдэнэй буруушаагдаһан ушар хүшэр хүндэ хойшолонгүүдтэй уршаг түбэгтэ хүргэһэн байна. Юуб тэбэл, хоёр арадай аша туһые хараада абаха, Азербайджанай бэеэ дааһан байдалай эрхые, бүрин бүтэн байлгые батадхаха, Азербайджанай ССР-эй бүридэлдэ Нагорно Карабахай арад зоной хүгжэлтые лаб хангаха шухала бүхы юумэ бэелүүлхэ гээшэ эдэ шиидхэбэринүүдэй гол зорилго мүн. Энэ асуудалда хэзээ бусаха байһамнай анхарал татана.

Хёмороо зүришэлдөөнүүдэй гал дүлэн улам һүжэржэ, Бакуһаа Душанбе орожо байһаниинь нацинууд хоорондын харилсаанай улам аюултай, онсо хурса шэнжэтэй боложо байһые элирхэйлэн харуулна. Хүсэ хэрэглэлгын ябуулганууд һүжэрөөн дэбэргэгдэнэ. Нүхэдүүд, оронойнмнай хуби заяан, манай эрхэтэдэй аюулгүй байдал тухай эндэ хэлэгдэнэ. Энэ гал түймэрэй һүжэрөөн дэбэргэгдэхэгүйн тула бүхы юумэ хэхэ ёһотойбди. Үндэһэ яһанай илгаа таргалгые һүжэрөөн дэбэргэжэ, уршагта үйлэ хэрэгүүдые үүдхэжэ байһан ябуулганудта шууд сэхээр эсэргүүсэн тэмсэхэ ёһотойбди.

Иимэ хүнүүд бусадай ара таладa хоргодожо, зонтой худхаралдан, гутамшаг муухай харата хэрэгүүдээ бэелүүлнэ, тиихэдээ залуушуулые, үхибүүдые, эхэнэрнүүдые тухирна, тэдэниие буугай аман доро байлгажа, элдэб эсын мэдүүлгэнүүдые хэхыень, Конституцида харша хуулинуудта эсэргүү актнуудта гараа табихыень баадхана.

Өөһэдынгөө үндэһэ яһатаниие һэргээн хүгжөөхэ уряануудые гаргажа, хара амяа хараһан ахир тулюур һанаашалгануудаа, зорилгонуудаа бэелүүлдэг хүнүүдые хатуу шанга хууляар хэһээхэ ёһотойбди. Зохихо хуулиин проект Верховно Советэй үзэмжэдэ табигдаа. Энэ хуулиие дары түргөөр баталан абажа, хүсэндэнь оруулхын тула тэрэниие бэлдэхыень Хуули гаргалгын, хуули ёһоной ба гурим журамай асуудалнуудай талаар комитедтэ даалгаха шухала. Энээниие бэелүүлхэ талаар унжагайрха ёһогүйбди.

Нүхэдүүд! Манай общество дотор политика нэбтэрүүлхэ гээшэ мүнөө үеын байдалай онсо шэнжэ мүн. Энэ хадаа хубилган шэнэдхэлгын гол зорилгонуудай нэгэниинь гээшэ. Мүнөө эгээл үргэн ниитэ арад зоной гүрэн түрын ба общестъвын хэрэгүүдые хүтэлбэрилгэдэ хабаадалсажа байһыень имагтал һайшаажа болоно. Республиканудта, нютагуудта һунгалта үнгэргэһэнэй һүүлээр Советүүдэй нэгэ бүхэли, шэнэ байгууламжа бүридүүлэгдэхэ ёһотой. Энэнь ямар удхатайб гэхэдэ, манай политическэ байгуулалтые үндэһөөрнь хубилгаха гэһэн удхатай. СССР-эй Конституциин 6-дахи статьяда хубилалтануудые оруулха шухала байһан тухай ЦК-гай февралиин Пленумэй дурадхал энэ талаар мүн лэ залан сэхэ удха шанартай юм.

Эдэ бүгэдэ, мүн бэелүүлэгдэжэ байһан үйлэ хэрэгүүд, ниитын олохон шэнэ эмхинүүдэй байгуулагдажа байһан ушар орон дотор шэнэ оршон байдал байгуулна, арад зоной эршэ хүсые зохёон байгуулха зомаар, хубилган шэнэдхэлгын аша туһада шэглүүлхэ арга олгоно. Совет хүнүүд хубилган шэнэдхэлгые хурдадхахые оролдоно, албан хойрог, эзэн буса, харюусалгагүй ябадалтай тэмсэлые шангадхаха, хуулинуудые наринаар сахиха, гэмтэ ябадалтай, эдилгэ ебалгатай, транспорт дээрэ, худалдаа наймаанда хүн зониие хангалгада, манай хото городууд болон һууриин тосхонуудай үйлсэ гудамжануудта гурим журам тогтоохо эрилтэ табина гэжэ митингнүүд, жагсаалнууд дээрэ үгэ хэлэһэн совет хүнүүдэй хүсэл эрмэлзэлые тоолохо байнабди. Эдэ бүгэдэ демократиие, олондо мэдээсэлгые, хубилган шэнэдхэлгые хүгжөөлгын шухала эрхэ нүхэсэлнүүд гээшэ ааб даа.

Гэхэтэй хамта, нүхэдүүд, асуудалай нүгөө талада таанадай анхарал хандуулхые хүсэнэб. Арад зоной аша туһада, общественые революционно ёһоор шэнэдхэлгын эрилтэ хэрэглэмжэнүүдтэ хабаагүй зорилгонуудые бэелүүлдэг хүнүүд ниитын эдэбхи үүсхэлые, энэ демократическа һайн һайхан хэрэгээр бадараагдаһан юумэ һамбаашалха ёһогүй. Засаг захиргааниие тоохогүй, хуулинуудые хазагайруулха, хүсэ хэрэглэхэ, хүн зоной дурыень гутааха, олониитын дунда адхаг һэжэг тарааха, хүл хөөрсэг болгохо ябадалнуудта анхаралаа хандуулжа, зохихо сэгнэлтэ үгэхэ ёһотойбди. Гэмтэй хүнүүд хатуу шанга хууляар хэһээгдэхэ зэргэтэй.

Бидэнэй байгуулхые хүсэжэ байһан хуули ёһото гүрэн нэн түрүүн юугээрээ шалгарнаб гэхэдэ, общество дотор бии байһан олон ондоо хараа бодол, аша туһа оор тухайдаа эрхэ сүлөөтэйгөөр мэдүүлхэ, политическэ байгуулалтын оршом соо бэеэ хамгаалха, урдаа табиһан зорилгонуудаа политическэ хэрэгсэлнүүдээр бэелүүлхэ арга олгодог юм. Нүхэдүүд, бүхы удхань иимэл байна. Ушарынь юуб гэбэл, юунэй түлөө бидэ сүлөөтэ һунгалта үнгэргэнэбибди, юунэй түлөө Съезд, Верховно Совет хүдэлнэб, олониитэдэ үргэнөөр мэдээсэлгэ баталагданаб, общество дотор демократи үргэдхэгдэнэб? Бүхы эрхэтэд болон Конституциин үндэһөөр байгуулагдаһан эмхинүүд политическэ хэрэгтэ нюуса бэшээр хабаадажа шадаха. Тэсэбэригүй байдалые, хүсэ хэрэглэлгые, үймөө хүлгөө үүдхэдэг хүнүүдые демократууд гэжэ яашье тоолохогүй байнабди. Олон ондоо һанал бодол, суртал һургаалнуудые эрхэ сүлөөтэйгөөр баримталдаг хүнүүд гээшэбди гэжэ өөһэдыгөө тоологшод иимэ хэрэгүүдые үүдхэхые хүсэдэг байна. Манай хэблэл, олониитэдэ мэдээсэлнүүдые дэлгэрүүлэн тараадаг хэрэгсэлнүүд зохёон байгуулхы хэрэгүүдые һандаргахы ябуулгануудһаа тодоор илгаруулха ёһотой гэжэ хэлэхэ шухала. Гурим буса байдал, хёмороо зүришэлдөө, хүсэрхэлгын ябуулгануудые үүдхэгшэд тэдэниие яашье хэрэглэхэ ёһогүй.

Имагтал манай һаял хэда үргэдхэгдэжэ байһан демократиие хамгаалхын, арад зоной аша туһые хангахын тула бидэ шиидхэхы ябуулгануудые бэелүүлхэ ёһотойбди. Мүнөө ямар нэгэн хубиин аша туһа, оролдолго хэшээлнүүд, зарим нэгэн бүлэг хүнүүдэй аша туһа гол анхаралда табигданагүй бшуу. Харин хубилган шэнэдхэлгэ ямараар бэелүүлэгдэнэб, эрхэтэдэй ба нацинууд хоорондын хёмороо зүришэлдөөнүүдгүйгөөр, хүсэрхэлгэгүйгөөр демократиин ба үгэеэ ойлголсолгын харгы замуудта тэрэнэй һайн һайхан үг зорилгонуудые бэелүүлжэ шадаха байнабди. Тохёолдожо байһан үйлэ хэрэгүүд тушаа хубилган шэнэдхэлгэ олон ондоо хараа бодолнуудые, һанамжануудые элирүүлээ. Энэмнай гэмгүй һайн юумэн гээшэ. Энэ хэрэг саашадаа ямараар хүгжэхэ байһанаа бата найдамтайгаар багсаамжалан тодорхойлхо арга олгохо. Гэбэшье хубилган шэнэдхэлгые оорыень сахин хамгаалха тухай асуудалаар ниитэ нэгэн һанал бодолтой байхэ шухала.

Мухардалгада оронгүй, манай асари ехэ арга боломжонуудтай байһан тухай, мүн тохёолдуулагдажа байһан аюул түбэгүүд тухай саг үргэлжэ һанаандаа оруулан, ажаллаха ёһотойбди гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэхэ байнаб. Эршэмтэйгээр хүдэлхэ, урагшаа шууд сэхээр дабшаха.

Имагтал тиигээд байбал, манай гүрэнэй урдэ табигдаһан асари ехэ зорилгонуудые шиидхэжэ шадахалди.

СССР-эй Верховно Советэй ажал ябуулгын энэ харюусалгатай шатада ажалдаа амжалта түйлахыетнай таанадта хүсэхыемни зүбшөөгыт. СССР-эй Верховно Советэй гурбадахи сессие нээгдэһэн дээрэ соносхоноб.

СССР-эй Верховно Советэй

гурбадахи сесси

АРАДАЙ ЭРШЭ ХҮСЫЕ — ЗОХЁОН БАЙГУУЛХЫ ШЭГЛЭЛЭЭР

СССР-эй Верховно Советэй гурбадахи сесси февралиин 14-дэ үглөөнэй 10 сагта Кремльдэ Союзай Советэй болон Национальностьнуудай Советэй хамтын заседаняар нээгдээ. Бүтэмжэтэй һайн, гэхэ зуура мүнөө үеын байдалай зарим шэнжэнүүдэй һанаа зобооһон оршон байдалда тэрэ нээгдээ. Сессиие нээхэ зуураа, СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшэ **М. С. Горбачев** энээн тухай һануулһан байна. (М. С. Горбачевой хэлэһэн үгэ хэблэлдэ толилогдохо).

Сессиин хүдэлмэриин гурим ямар байхаб, сессиин зүблэхэ зүйлдэ ямар асуудалнуудые оруулхаб — СССР-эй Верховно Советэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо **А. И. Лукьянов** энээн тушаа дурадхалнуудые оруулаа.

Бүхыдөө зүблэхэ зүйлдэ 50 асуудал оруулха гэжэ дурадхагдана. Тэдэнэй 30 шахууень түрүүшын ээлжээндэ хаража үзэгдэхэ ёһотой. Тэдэниие хэдэн гол бүлэгүүдтэ хамтаруулжа болохо. Эдэмнай г э б э л, Конституционно хүгжэлтын, ороной Үндэһэн Хуулиин зарим гол дүримүүдые хубилгаха асуудалнууд, экономическа реформо бэелүүлгын гол шухала асуудалнууд, социальна политикын, Совет Федерациие, нацинууд хоорондын харилсаануудые гуримшуулан һайжаруулгын, мүн политическэ реформын, хуулиин реформын ба эмхидхэлэй асуудалнууд болоно.

Политическэ ба экономическа байгуулалтануудай үндэһэ һуурииие, мүн тэрэшэлэн СССР-эй национально-гүрэнэй байгуулгые гуримшуулдаг СССР-эй хүсэндөө байгаа Конституциин зарим дүримүүдые хубилгаха тухай асуудалнуудые шудалжа үзэхэ шухала гэжэ Арадай депутадуудай хоёрдохи съезд тоолоһон байгаа гээд үгэ хэлэгшэ һануулба. Тэрэнэй һүүлээр эдэ асуудалнуудаар өөһэдынгөө дурадхалнуудые Съездын үзэмжэдэ табиха гэжэ Верховно Советтэ даалгагданхай.

Тус асуудалые үшөө дахин һайса шэнжэлжэ үзөөд, Конституцида оруулагдаха иимэ хубилалтануудые Верховно Советэй ба Арадай депутадуудай съездын үзэмжэдэ ойрын сагта табиха хэрэгтэй гэһэн тобшолол СССР-эй Верховно Советэй Президиум нэгэн һаналтайгаар хэһэн байна. Партиин ба ниитын-политическэ бусад эмхинүүдэй һуури тухай Үндэһэн Хуулиин 6-дахи ба 7-дохи статьянуудта, зөөриин элдэб түхэл янзануудта зорюулагдаһан статьянуудта, мүн тэрэшэлэн ороной президентын тушаал бии болгохо тухай депутадуудай, эрхэтэдэй, манай эрдэмтэдэй нэгэнтэ бэшэ хэлэһэн бодолнуудтай дашарамдуулан, гүрэнэй засагай дээдын зургаанудай этигэмжэтэ түлөөлэлгэнүүдые гуримшуулдаг дүримдэ иимэ хубилалтанууд хамаатай байха.

Эдэ асуудалнуудые хаража үзэхын тула СССР-эй Верховно Советэй Президиум СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэ бэшэ гурбадахи съезд зарлаха дурадхал оруулаа.

Сессиин үзэмжэдэ табигдаһан хуулинуудай проектнүүдые бэлдэхэ хүдэлмэриин ябаса тухай А. И. Лукьянов саашань тодорхойгоор мэдээсээ.

СССР-эй Арадай депутадуудай хоёрдохи съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ талаар Верховно Советэй хүдэлмэриие эмхидхэхэ тухай тогтоолой проектые СССР-эй Верховно Советэй Президиум сессиин үзэмжэдэ табина гэжэ А. И. Лукьянов мэдээсэбэ.

Арбан гурбадахи табан жэлэй түсэбэй проектые хаража үзэлгэдэ онсо анхарал хандуулхаар. Хүн зоной һуудал байдалые һайжаруулха, агропромышленна комплексые булюу түргэноор хүгжөөхэ, нэн түрүүн эдеэ хоолой зүйлнүүдээр хангалгые, мүн экологическа байдалые һайжаруулха хараа шугам түсэб соо ямараар согсолон харуулагданаб гэжэ Верховно Совет онсо анхарха юм.

Нацинууд хоорондын харилсаануудай шухала асуудалнуудые хаража үзэлгые үргэлжэлхэ бологдоно. Эдэ асуудалнуудые хамтаараа шиидхэхые, һайса бодожо үзэхые Верховно Советэй Президиум уряална. Энэ талаар ороной Верховно Совет арадай депутадуудай бүхы Советүүд болон бүхы обществодо үльгэр жэшээ болохо ёһотой.

Шэнээр һунгагдажа байгаа арадай депутадуудай бүхы шатын Советүүдэй хүдэлмэриин горитойгоор һайжаруулха зорилгонуудые дайрахадаа, арадай депутадуудай Советүүдэй хүдэлмэриин асуудалнуудаар, хүтэлбэриие ба өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгые хүгжөөхэ талаар комитет гол харюусалгые даааха болоно гэжэ А. И. Лукьянов онсолон тэмдэглэбэ. Нютагуудай өөһэдөө өөһэдыгөө хүтэлбэрилгын ба нютагай ажахын ниитэ үндэһэ һуури тухай союзна хуули баталан абаһанай һүүлээр зохихо республиканска документнүүдые бэлдэхэдэнь, харин гол шухалань гэхэдэ, нютагуудта засагай зургаанудай этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые горитойгоор үргэдхэдэг шэнэ гол ёһонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэдэнь эдэбхитэй туһаламжа үзүүлхэ болоно.

Хуули зохёохын хажуугаар СССР-эй Верховно Советэй захирха ба хинаха этигэмжэ түлөөлэлгэнүүдые бодото дээрэнь бэелүүлгэтэй холбоотой асуудалнуудта ехэ анхарал хандуулагдаха гэжэ тогтоолой проект соо онсолон заагдана.

Орон доторхи байдалай хүгжэлтын, мүн ороной дээдын засагай хуулинуудые, бусад шиидхэбэринүүдые сахижа бэелүүлгын хойноһоо Верховно Совет эрилтэтэй ба шангаар адаглаха бэзэ г э ж э совет хүнүүд хүлеэнэ.

Зүблэхэ зүйлэй асуудалнуудай олон, мүн комиссинууд болон комитедүүдтэ гол хүдэлмэриие ябуулха шухала байһые хараада абан нэгэ долоон хоног соо пленарна заседанинуудые үнгэргэхэ, харин нүгөөдэ долоон хоногтонь комитедүүд болон комиссинуудта хүдэлхэ гэжэ дурадхагдана. Верховно Советэй гэшүүдэй олон тоото дурадхалнуудые хараадаа абан, правительствын гэшүүдэй, гүрэнэй бусад зургаанудай хүтэлбэрилэгшэдэй, депутадуудай асуудалнуудта харюусахын тула һарадаа нэгэ үдэр үгэхэ ёһотой гэжэ үгынгөө түгэсхэлдэ А. И. Лукьянов хэлэбэ.

Зүблэхэ зүйлэй асуудалнууд тушаа олон ондоо һанамжанууд хэлэгдээ.

СССР-эй Арадай депутадуудай ээлжээтэбэшэ съездые зарлаха тухай асуудал зүблэхэ зүйлдэ оруулха гэжэ сесси шиидхээ. Тэрэниие үнгэргэхэ гээшэ юундэ шухала болооб гэбэл, СССР-эй Конституцида хэдэ хэдэн хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулха, тэрэ тоодо орон дотор демократиин үндэһэ һуури дээрэ президентын засаг бии болгохо асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэй.

Азербайджанай ба Армениин ССР-нүүдтэхи байдал, тэрээндэ сэгнэлтэ үгэхэ тухай, эдэ республикануудтахи байдалые тогтонижоруулха зорилгоор абтажа байһан хэмжээнүүд тухай асуудал зарим депутадуудай дурадхалаар зүблэхэ зүйлдэ оруулагдаа.

СССР-эй Верховно Советэй гурбадахи сесси апрелиин 25 болотор хүдэлхэ гэжэ депутадууд шиидхээ.

Февралиин 15-да сесси хүдэлмэриеэ үргэлжэлүүлһэн байна. Үдэ болотор палатануудай ээлжээтэ хамтын заседани үнгэргэгдөө.

(ТАСС).

ҺУНГАГШАДАЙ ЗАХЯАНУУД

һэльбэн шэнэлхэ гэхэ мэтэ һонин һонин пунктнууд дурдагдаһан байна.

Арадай депутадуудай Улаан-Үдын городской Советэй арадай депутадта кандидадууд Э. Б. Дудина, У. М. Кравцова гэгшэд уулзалгада ерэһэн һунгагшадые мүн лэ платформотоёо танилсуулжа, депутат болоо һаа, ямар асуудалнуудые анхарха байһанаа мэдүүлээд, тэдэнэй зүгһөө ороһон захянуудые бэшэжэ абаа.

Уулзалгын түгэсхэлдэ 40-дэхи һургуулиин һурагшадай хүсөөр бэлдэгдэһэн концерт дурадхагдаһан байна.

Ч. БУДАЕВ,
һунгагша.

* * *

РСФСР-эй арадай депутадуудта кандидадуудай хоорондохи һунгалтын урда тээхи тэмсэл үргэлжэлһөөр. Улаан-Үдын авиазаводой соёлой ордон соо һаяхан национально-территориальна 91-дэхи округһоо дэбжүүлэгдэһэн РСФСР-эй арадай депутадта кандидадуудтай уулзалга үнгэргэгдэбэ. Тус округһоо арадай депутадта кандидадуудаар зургаан хүн, тэрэ тоодо үйлэдбэриин «Бурятферммаш» нэгэдэлэй генеральна директор Ю. Н. Цыбиков, «Забайкаллес» нэгэдэлэй генеральна директорэй нэгэдэхи орлогшо А. Т. Кобылкин, Улаан-Үдын Железнодорожно Советэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ А. П. Спиридонов, «Теплоприбор» заводой директор В. Б. Нимаев, үйлэдбэриин «Бурятэнерго» нэгэдэлэй ахамад экономист М. И. Хажеева, авиационно үйлэдбэриин нэгэдэлэй цехэй начальник В. П. Салецкий дэбжүүлэгдэһэн байна.

Эдэ депутадта зургаан кандидадууд уулзалга дээрэ өөрынгөө платформонуудтай һунгагшадые танилсуулба. Платформонууд тухайнь хуряангыгаар эндэ дурдая.

Ю. Н. Цыбиков совет ороной олон үндэһэ яһатанай эрхэ үргэдхэхэ тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэбэ.

А. Т. Кобылкин республикынгаа ой модо хайшан гэжэ ашаглажа байһанаа, саашадаа ямар хэмжээнүүдэй абтаха тухай хэлэһэн байна.

А. П. Спиридонов үгэ хэлэхэдээ, Советүүдтэ бүхы засагынь дамжуулан үгэхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэбэ. Арад зон һууһан газарайнгаа, хүдэлдэг предприятиингаа ёһотой эзэн болохо ёһотой гэжэ тэмдэглээ.

В. Б. Нимаев олон түмэнэй ажаһуудал ба ажабайдалые һайжаруулха талаар даажа байһан заводтоо ямар хэмжээнүүдые абадаг тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хөөрэжэ үгөө.

М. И. Хажеева зайн галаар хангалга тухай, мүн энээндэ хабаатай, республикын экономико һайжаруулха талаар хэмжээнүүд дээрэ тогтобо.

В. П. Салецкий цехэйнгээ коллективэй хайшан гээд подрядта ороһон тухай, мүнгэ зөөриеэ яагаад алмадаг болоһон тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгөө.

Уулзалгын үедэ арадай депутадта кандидадууд һунгагшадай олон янзын асуудалнуудта харюусаба.

Хаража һуухада арадай депутадуудта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэгшэд бэе бэедээ мухөөгөө үгтэхоер бэшээр оролдоо.

Хэниинь шэлэгдэгшэ ааб?

Р. БАДМАЕВ,
манай штатнабэшэ корр.

ТҮНХЭН

Һунгуулиин Прибайкалиин национально-территориальна 90-дэхи округһоо РСФСР-эй арадай депутадта дэбжүүлэгдэһэн кандидадуудтай уулзалганууд Түнхэнэй райондо боложо дүүрэбэ. Улаан-Үдын авиапредприятиин летчик Е. А. Авдеев, «БАМтрансстрой» нэгэдэлэй начальник Е. В. Басин, Татауровай заһабарилгын заводой директор В. Ф. Гаськов, Кабанскын районой «Большереченский» совхозой директор Л. К. Литвин, Хурамхаанай лесхомхозой парторганизациин секретарь В. П. Парамонов, сэрэгэй алба хаагша С. Д. Печников, СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хүдэлмэрилэгшэ В. Б. Саганов гэгшэд эдэ уулзалганудта хабаадалсаба. Аршаанда, Тородо, Хэрэндэ дүтэ шадар оршоһон һууриин тосхонуудай һунгагшадай түлөөлэгшэд сугларжа, депутадта кандидадуудта өөһэдынгөө захяануудые үгэһэн байна.

Жэшээлхэдэ «Скотимпортын» Хэрэнэй конторын директор Е. С. Шабанов үгэ хэлэхэдээ, уһа таляанда абташадаг сабшалангай газарнуудые хатаахын тула нэгэ миллион түхэриг мүнгэ оложо үгыт, Хара-Гүүнэй туберкулезно больницын ахамад врач Цыркунов эндэмнай комплексно больница барюулыт, «Саян» совхозой пенсионер Д. Х. Даданов дасан барихадамнай туһалыт гэхэ мэтын захянуудые үгөө.

Уулзалгада хабаадаһан депутадта кандидадуудай тэмдэглэһэнэй ёһоор, Түнхэнэй райондо иимэ уулзалганууд эмхи гуримтайгаар үнгэрнэ, һунгагшад захянуудые үгэнэ, һонирхолтой асуудалнуудые табина.

Манай райондо һунгагшадтай хэдэн уулзалгануудые үнгэргэһэнэйнгөө һүүлээр депутадта кандидадууд Ахын район руу мордоһон байна.

Б. ШАРАКШАНОВ,
манай корр.

ХОЙТО-БАЙГАЛ

Иннокентий Александрович Шелковников 1976 онһоо хойшо БАМ дээрэ жолоошонсор хүдэлнэ. Холын участогуудта эдеэ хоолой зүйл, хубсаһа хунар, элдэб эд бараа зөөдэг, даабарияа ходо үлүүлэн дүүргэдэг хүн юм.

Энэ түрүү хүдэлмэришэн «БАМ» барилсаһанай түлөө» медаляар, Ажалай алдар солын гурбадахи шатын орденоор шагнагдаһан байна. Хамта хүдэлдэг нүхэдынь И. А. Шелковниковой ажал хэрэгүүдые үндэрөөр сэгнэдэг, тиимэһээ УРС-ын автобазын хүдэлмэришэд Иннокентий Александровичые һунгуулиин Советскэ 69-дэхи округһоо Буряадай АССР арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Энэл округһоо арадай депутадта кандидадаар «Нижнеангарсктрансстрой» трестын автобазын токарь Анатолий Александрович Антипин дэбжүүлэгдэһэн байха юм.

Һаяшаг Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудаар дэбжүүлэгдэһэн И. А. Шелковников, А. А. Антипин гэгшэд Северобайкальск хотын «Байгал» гэжэ соёлой байшан соо һунгагшадтаяа уулзаба. Энэ уулзалгада БАМ-ай 200 гаран хүдэлмэришэд хабаадажа, захяа заабаринуудые үгэһэн байха юм. Северобайкальск хотодо байрын гэрнүүдые, социальна соёлой объектнүүдые, нарайлалгын гэр бариха, Байгал шадарай байгаали хамгаалха хэрэгтэ хамаг хүсэ шадалаа зорюулха гэһэн хүнгэн бэшэ зорилго И. А. Шелковников өөрынгөө программада оруулансхай.

БАМ-ай барилгашадые бултыень ажалтай болгохо, хубсаһа оёдог «Туяана» гэжэ нэгэдэлэй филиал, һэрюун унда гаргаха цех Северобайкальск хотодо барюулха гэһэн асуудалнуудые шиидхэлсэхэб, үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ, ажалай ба дайнай ветерануудые зохид байратай болгохо хэрэгтэ хубитаяа оруулалсахаб гэжэ А. А. Антипин программа соогоо бэшэнхэй.

Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадуудай программанууд һунгагшадай һайшаалда хүртэбэ. Эдэ хоёрой хэниинь илагша ааб?

К. ЖАМЬЯНОВ.

БҮХЭСОЮЗНА СЕМИНАР

МОСКВА. (ТАСС). «В. И. Ленин болон мүнөө үе саг» гэһэн темээр лекторнүүдэй бүхэсоюзна семинар февралиин 14-дэ ниислэл хотодо дүүрэбэ. «Знание» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлени, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Ниитын эрдэмэй академи, КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи марксизм-ленинизмын институт тэрэниие үнгэргөө.

Революциин вождиин түрэһөөр 120 жэлэй ойдо зорюулагдаһан семинарай хүдэлмэридэ эрдэмтэд-общество шэнжэлэгшэд, философууд, түүхэшэд, «Знание» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй лекторнүүд хабаадаба. Владимир Ильичэй зохёолнууд мүнөө, парти болон обществые хубилган шэнэдхэлгын байдалда, тон шухала удха шанартай байна гэжэ тэдэнэр тэмдэглээ. Мүнөө гүрэн доторнай боложо байһан хубилалтанууд Марксын, Ленинэй суртал һургаалнуудта түшэглэхэ ёһотой.

Семинарай программа үргэн ехэ байгаа. Тэрээндэ хабаадагшад В. И. Ленинэй Түбэй музейдэ орожо, богонихон шэнэ фильмүүдтэй танилсаа. «Түхэрээн столнууд» үнгэргэгдэжэ, тэдээн дээрэ В. И. Ленинэй урда тээнь мэдээжэ бэшэ зохёолнуудта онсо анхарал хандуулагдаа. Иимэ зохёолнуудые бэдэрһэн, авторнуудыень тодоруулһан, тэдэниие хэблэлдэ бэлдэһэн тухайдаа КПСС-эй ЦК-гай дэргэдэхи Марксизм-ленинизмын институдай хүдэлмэрилэгшэд хөөрэбэ. Эдэ статьянууд, бэшэгүүд, тэмдэглэлнүүд Совет гүрэнэй үндэһэ һуурииие табигшын зохёолнуудай шэнэ суглуулбарида оруулагдахаар түсэблэгдэнэ.

Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Советтэ

Зарим эрхэтэдтэ үлүүсэ үгтэдэг хүнгэлэлтэнүүдые хаража үзэхэ талаар СССР-эй Верховно Советэй комиссиин шиидхэбэритэй зохилдуулан, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет хүтэлбэрилхы партийна ба совет хүдэлмэрилэгшэдэй гүрэнэй дачануудые үхибүүдэй санаторинууд болгожо, дамжуулан үгэхэ гэһэн шиидхэбэри абаба.

КПСС-эй XXVIII съездые угтуулан

МҮНӨӨНЭЙ ЭРИЛТЭНҮҮДТЭ ХАРЮУСАНАГҮЙ

Өөрыгөө би юрын коммунистби гээд тоологшоб. Механизатораар хүдэлжэ ябахадаа, партиин гэшүүндэ абтаа һэм. Тэрэ гэһээр Ленин багшын байгуулһан Коммунис партитай хуби заяагаа холбооб. Хоёр жэлэй саада тэр түрэл Анаагаймни совхозой Буламай отделениин коммунистнууд соёлой хүдэлмэришэн болоод байгаашье һаам, партийна эхин организациингаа секретаряар һунгаа бэлэй. Тиигэжэ нютагаархидайнгаа, совхозойнгоо ажабайдалаар бүришье ехээр һонирходог болооб гэжэ хэлэхэдэм алдуу болохогүй.

Манай Буламай партийна организациин бүридэлдэ 32 коммунист ороно. Тэдэнэй дундаһаа дүрбэнэйнь нэгэ хуби гэхэ гү, али 8 хүниинь үндэр наһатай боложо, пенсидэ гаранхай зон. Тэдэнэрнай шадал зэргээрээ манайнгаа эхин организациин хүдэлмэридэ хабаадалсаха гэжэ оролдодог. Тиигээшье һаа, суглаануудтаа тэдэнэймнай ябахань хомор боложо байнхай. Энэ тэрэ шухала удха шанартай асуудалнуудые зүбшэн хэлсэхэ гэхэдэ, олон ушарта тэдэнэрнай элдэб шалтагаануудые урдаа баряад, суглаандаа ерэдэггүй. Наһатай болоһон тиимэ коммунистнуудые суглаанда баадхан асархашье гээшэ хайшаа юм? Энэ асуудалаар олон дурадхалнууд ороно. Үндэр наһатай болоһон партиин гэшүүдые партиһаа гаргаха гэһэн һанамжа бии. Теэд социалис революциин хэрэг үргэлжэлүүлжэ, тэрэниие фашистнуудһаа аршалһан бүхы наһаяа оронойнгоо хүгжэлтэдэ үгэһэн эдэ хүнүүдые партиһаа гаргаха гээшэ баһал буруу. Уставай ёһоор партийна организацитаяа холбоогоо алдаһан гэшүүд партиһаа гаргагдаха ёһотой. Юрэдөөл, энэ асуудал КПСС-эй XXVIII съезд дээрэ зүбшэн хэлсэгдэхэ байха гэжэ найданаб.

КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум общественные хубилган шэнэдхэхэ, тэрэниие хүгжэлтын шэнэ шатада гаргаха эхи табяа гээшэ ааб даа. Хубилган шэнэдхэлгын шэдитэ амисхаалай ашаар хэгдэжэ эхилһэн түрүүшын алхамууд манай Анаагай совхоз болон бүхы Хориимнай район соо үшөөл һулаар мэдэрэгдэнэ гэжэ сэхэ хэлэхэ байнаб. Үндэһэн буряад хэлээ хүгжөөхэ, хуушанайнгаа ёһо заншалнуудые һэргээхэ гэхэ мэтын асуудалнууд удаанаар, нобшоор шиидхэгдэнэ.

Манай Булам һуурин хадаа бага һууринуудай тоодо ороно. Эндэ гансал буряадууд ажаһууна. Гэбэшье нютагаймнай эхин һургуулида буряадаар зааха багша үгы. Хэшээлнүүдынь ород хэлэн дээрэ үнгэрэгдэнэ. Арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдкомой арадай һуралсалай таһагые даагша Б. С. Шойнжоновто манай һургуулида ном, бэшэг буряадаар зааха багша эльгээгыт гэжэ гүйлта хээбди, тусгаар делегацишье эльгээгээбди. Теэд тэрэнэй талаһаа хэмжээн абтаагүй. Район соо буряад хэлэ бэшэгтэй эхин классай багша олдобогүй гээд хэлэхэнь худал хэрэг. Энээндэ яажашье этигэхын аргагүй.

Мүнөө үе сагта нацинууд хоорондын харилсаанууд тухай асуудалда парти болон правительствын онсо анхарал хандуулжа байхадань, юундэ манай Хориин райондо иимэ байдал ушарха, дайралдаха болоо юм? Район соо буряад хэлэ заалгада анхарал үшөөл һулаар хандуулагдана гээд хэлэхэ байнаб. Партиин райком болон арадай депутадуудай районно Соведэй гүйсэдком энэ талаар ямаршье хэмжээ абадаггүй юм.

Доодо-Голойшье зоной үхибүүдтэ буряад хэлэ үзүүлхые оролдожо, Дээдэ-Тайлсын һургуулида буряад хэлэнэй багшын хэрэгтэй байһан тухай газетэдэ бэшэһыень уншаа һэм. Теэд энэшье гүйлтыень районой арадай эрдэм һуралсалай таһаг, тэрэниие даагша Б. С. Шойнжонов дүүргээгүй. Үгээ үгөөд, тэрэнээ дүүргэдэггүй коммунистнуудһаа партиимнай нэрэ хүндэ доошолно гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Бидэ, партийна эхин организациин секретарьнар, гол ажалһаа гадуур партийна хүдэлмэри ябуулха уялгатай зон гээшэбди. Энэ хадаа ехэ хүндэ. Иимэ парторганизацинуудай хүдэлмэри гол түлэб сүлөөлэгдөөгүй секретарьнарай һэшхэлһээ, тэдэнэй эдэбхиһээ дулдыдана. Сэхыень хэлэхэдэ, иимэ парторганизацинуудай хүдэлмэри хаа хаанагүй ехэ һулаар ябуулагдана. Тиимэһээ энэ асуудал партиин ээлжээтэ съезд дээрэ хэлсэгдэхэ ёһотой. Партиин шэнэ Устав соо мүн лэ эли тодоор хэлэгдэхэ ёһотой байна.

Минии һанахада, партийна ажабайдалай гурим гэхэдэ, гол түлэб үгэ буляалдаан, асуудал бүхэниие зүбшэн хэлсэлгэ, шэнжэлэлгэ байха зэргэтэй. Үшөө нэгэ шухала юумэн гэхэдэ, эгээл «доодохи» парторганизацинууд «дээдэхиингээ» хүдэлмэри хинан шалгаха уялгатай байха ёһотой. Тиихэдээл эхин парторганизацинууд партиин үндэһэ һуури болохо байна. Эхин организацинууд дээдэ партийна зургаануудта өөһэдынгөө түлөөлэгшые оруулха эрхэтэй байха зэргэтэй. Мүн партийна зургаануудай бүридэл тухай асуудал өөрөө шиидхэхэ ёһотой. Тиихэдэ партийна түлбэриин зарим хубиие өөрынгөө эмхиин хэрэгүүдтэ хэрэглэхэ тухай асуудал шиидхэхэ болоно. Тиихэдэ партийна эхин организацида партида гэшүүдые абаха, партиһаа гаргаха дүүрэн эрхэ үгтэхэ ёһотой. Ушар иимэһээ партиин шэнэ Устав яаха аргагүй хэрэгтэй болоо. Байһан Уставнай хубилган шэнэдхэлгын эрилтэнүүдтэ харюусанагүй.

Эдэ бүхы асуудалнууд КПСС-эй ЦК-гай февралиин (1990 он) Пленум дээрэ шангаар зүбшэн хэлэгдээ. Энэ Пленумые бидэ, коммунистнууд ехэл хүлеэгээ гээшэбди. КПСС-эй XXVIII съездын үзэмжэдэ табигдаха КПСС-эй ЦК-гай Платформые зүбшэн хэлсэлгэ ехэ һайнаар үнгэрөө гэжэ һананаб. Ехэ нэмэлтэнүүд оруулагдаа, үгэ хэлэгшэд һанаһанаа сэхэ хэлэжэ, партиин Центральна Комитедэй, Политбюрогой дутуу дундануудые шүүмжэлбэ. Энэ программаяа эрид шууд бэелүүлжэ шадабал, партимнай хүдэлмэриеэ хубилгажа, мүнөө боложо байһан үйлэ хэрэгүүдые ударидажа шадаха хүсэн болохо байна.

Д. ДАМБАЕВ,
Анаагай совхозой нэгэдэхи отделениин партбюрогой секретарь.

ХЭНДЭ ҺААЛТА ХЭНЭБ?

Би партиин гэшүүн бэшэб. Гэбэшье үнэн сэхээр хүдэлжэ уялгаяа харюусалгатайгаар дүүргэхые оролдожо ябадагби. «Буряад үнэн» газетэдэ партиин үүргэ, нэрэ хүндэ тухай олон хүнүүд өөрынгөө һанамжа хэлэжэ байна. Эндэ хэлэгдээшэ тон зүб.

Урдань партийна хүдэлмэрилэгшэдэй, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй албанайнгаа тушаал хэрэглэжэ, элдэб муу муухай ябадал гаргадагые мэдэжэ байгаад, абяагүй ябадаг байгаабди. Үнэн дээрэ олонхи хүн айдаг, үгышье һаа, энээнһээ үрэ гарахагүй байһыень ойлгодог байгаа. Энэмнай партиин хүндэеэ буурахада туһа болоо. Гэхэтэй хамта мүнөө гэнтэ нойрһоо һэриһэн мэтэ партиие нэрэ һурагүй муушалха гээшэ хайшаа юм?

Телевизор харахада, газетэ уншахада, элдэб митингнүүд дээрэ, тэрэ тоодо СССР-эй арадай депутадууд партиие, тэрэнэй хүтэлбэрилэгшэдые муушална. Үнэн дээрэ СССР-эй Конституциин 6-дахи статья хэндэ һаалта хэнэб? Партиин хүтэлбэрилхы үүргэ Конституцяар тодорхойлогдодоггүй ха юм. Энэ статьягай Конституцида оруулагдахада, парти засаг абаа бэшэл. Тэрэниие Октябриин революциин илаһанай ашаар олоо. Мүнөө орон соомнай элдэб олон эмхинүүдэй бии боложо, партида дурагүйшүүлэй толгойгоо үргэжэ байхада, энэ статья харгыень хаана ха.

Р. НАМЖИЛОВ.
Улаан-Үдэ хото.

ХОЛБОО МУУТАЙ

Минии һанахада, партиин нэрэ хүндын бууралһанай нэгэ шалтагаан тэрэнэй ажалша хүнүүдһээ холодоһон ушар болоно. Урдань партиин райкомой хүдэлмэрилэгшэд, секретарьнар хүдөө гараад, фермэ, отаранууд дээрэ хонодог һэн. Минии Хяагтада хүдэлжэ байхада, партиин райкомой нэгэдэхи секретарь байһан Н. А. Михайлов иигэжэ хүдэлдэг, районой зоной дунда аргагүй хүндэтэй хүн байһан гээшэ. Фермэ, отарануудые бултыень мэдэхэһээ гадна эндэ хүдэлдэг хүнүүдые бултыень нэрэ обогоорнь танидаг, тэдэнэй һанал бодол дууһан мэдэдэг байһан.

Харин мүнөө юун болоноб? Олонхи райкомуудай секретарьнар, хүдэлмэрилэгшэд удаан саг соо малшадаар ябанагүй. Ажахынуудта ошоходоошье, директортэй, түрүүлэгшэтэй уулзаад, саашаа гүйлгэлдэнэ. Олон ушарта эндэхи партийна организациин секретарьтайшье уулзалданагүй. Иимэ баримта хаа хаанагүй олохот.

Хоёрдохёор, эдэмнай тусхай эрхэ, ямбатай зон болоһон байгаа. Тусхай машинатай, дачатай, эмшэлүүлгын газартай. Элдэб хомор эд бараашье доогуур абаха. Эдэ бүгэдэ тэдэниие ажалша зонһоо бури холодуулаа. Мүнөөшье манай областной парторганизацида энэ талаар хубилалта болоогүй хаш.

Манай Улаан-Үдэдэ гурбан райком, райгүйсэдком, горком, горгүйсэдком байна. Минии һанахада, эдэ райком, райгүйсэдкомуудые үгы хээд, горком, горгүйсэдкомые бэхижүүлбэл, город соо ябуулагдаха партийна, совет хүдэлмэридэ хохидол ушаруулагдахагүй һэн. Иигэжэ сүлөөлэгдэһэн хүдөлмэришэдые үйлэдбэри дээрэ хүдэлхыень эльгээхэ байгаа. Городой предприятинуудта мүнөө сагай эрилтээр хүдэлхэ, һайн мэргэжэлтэй хүнүүд хэды хэрэгтэйб даа?

Тиигээдшье эдэ аппарадуудые үгы хэхэдэ, хэды ехэ мүнгэн зөөри үлүү гаража үгэхэб? Тэрэниие городой экономико хүгжөөлгэдэ эльгээхэ хэрэгтэй. Гэхэтэй хамта һүүлэй үедэ партийна хүдэлмэрилэгшэдэй салингай айхабтар ехээр нэмэһэниинь гайхалтай. Энэ ябадал зоной дунда һайн бодол түрүүлнэгүй. Оронойнгоо иимэ хүшэр хүндэ байдалда ороод байхада, партиин нэрэ хүндын унажа байхада, юундэ иимэ юумэн хэгдэхэ ёһотойб? Энэ хадаа партиин нэрэ хүндые бури доошолуулһан хэрэг бэшэ гү?

А. НАГАСЛАЕВ,
1940 онһоо КПСС-эй гэшүүн.

УРДА ЖЭЛЭЙ САСУУЛХ...

(Октябрьска районой ... түрүүшүүлэй зүблөөнһ... тэмдэглэлнүүд...

Иимэ зүблөөн партиин райкомой лекционно зал соо һаяхан болоһон байна. Районой промышленна предприятинуудай, барилгын подразделенинүүдэй болон бусад эмхинүүдэй түрүү хүдэлмэришэд, хүтэлбэрилэгшэд, партийна организацинуудай секретарьнар тус зүблөөнэй хүдэлмэридэ хабаадалсаба. Хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай, инженерно-техническэ хүдэлмэрилэгшэдэй түлөөлэгшэдэй Бүхэсоюзна зүблөөндэ хабаадалсаһан нарин сэмбын комбинадай бригадир Б. Э. Аюшеева, мяха-консервын комбинадай хүдэлмэришэн Т. Г. Разуеваева гэгшэд эндэ байлсаа.

Зүблөөн дээрэ ямаршье элидхэл хэгдээгүй. КПСС-эй Октябрьска райкомой нэгэдэхи секретарь И. А. Антакшинова энэ зүблөөе нээжэ, районой промышленностиин арбан хоёрдохи табан жэлэй дүрбэдэхи жэлые ямараар түгэсхэһэн тухай тобшохоноор хөөрөөд, саашадаа юу хэхэ тушаа һанамжануудаараа хубаалдахыень сугларагшадые уряалаа һэн.

Районой промышленна предприятинууд ажахын тоосооной, өөһэдөө өөһэдыгөө мүнгэ зөөрөөр хангаха гуримаар үнгэрэгшэ жэлһээ хүдэлжэ эхилһэн байна. Ажахы эрхилэлгын шэнэ гурим үйлэдбэридөө амжалтатайгаар нэбтэрүүлжэ, урда жэлнүүдэйхиһээ үндэр дүнгүүдые түйлажа шадаа. Арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа гаргаха, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ, ашаг олзо абаха түсэбүүд сүм бэелүүлэгдээ. 1988 онойхитой сасуулбал, арадай үргэн хэрэглэмжын эд бараа үйлэдбэрилгэ үнгэрэгшэ жэлдэ 7,5 процентээр дээшэлүүлэгдээ гэхэ гү, али 300 мянган түхэригөөр ехэ болоно.

Үнгэрэгшэ жэлэй туршада түсэбһөө гадуур бүхыдөө 25 миллион түхэригэй эд бараан гаргагдаа. Нарин сэмбын комбинат, гадар трикотаж хубсаһанай фабрика, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат энэ хэрэгтэ горитой хубита оруулһан байна. Түсэбһөө гадуур абтаһан продукци республика соогоо үлөөгдэжэ, хүн зондо худалдагдаа. Түүхэй эдэй нөөсэнүүдээр һайнаар хангагдаа һаа, районой предприятинууд үшөөшье ехэ эд бараа гаргаха аргатай байгаа. Предприятинуудта ажалладаг хүдэлмэришэдэй тоо энэ хугасаа сөөн үсөөн болоһон байна. Тиигэбэшье ажалай бүтээсэ, 1988 онойхитой сасуулбал, үнгэрэгшэ жэлдэ 6,5 процентээр дээшэлүүлэгдээ бшуу. Ажал эмхидхэлгын түрүү онол аргануудые, шэнэ техникэ, технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлжэ, ажалай бүтээсэ эрид дээшэлүүлжэ шадаа. Ажахы эрхилэлгын шэнэ эрхэ байдалда гол дүнгүүдэй нэгэн болохо ашаг олзо абаха түсэб 29,4 процентээр ... үлүүлэгдэһэн байха юм.

Барилгын эмхинүүдэй коллективүүд 1986—1988 онуудта 70 миллион түхэригэй барилга-хабсаралгын хүдэлмэри жэлэй туршада хэдэг байһан һаа, үнгэрэгшэ жэл соо 100 миллион түхэриг ашаглаһан байна. Үнгэрһэн жэлдэ 5 магазин, 100 һууритай кафе, хүүгэдэй сад-ясли баригдаа. Мүн 91 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байра ашаглалгада тушаагдаа. Тиигэбэшье байрын гэрнүүдые барижа, ашаглалгада тушааха түсэб дүүргэгдээгүй.

Барилгын материалнуудаар, илангаяа хирпиисээр, цементээр, бетоной холисоор муугаар хангагдаһанһаа боложо, иимэ гэзгэлдэ ороо. Жэшээлхэдэ, «Жилгражданстрой» трест барилгын материалнуудаар 75 процент хангагдаһан байна. Проектно-барилгын «Буряатгражданстрой» нэгэдэл мүн лэ дутуу хангагдажа, түсэбөө дүүргэжэ шадаагүй ха юм. Ганса барилгын эмхинүүд бэшэ, мүн промышленна предприятинууд түүхэй эд, материалнуудаар дутуу хангагдажа, шахардуу байдалда ороо. Жэшээлэн хэлэбэл, Буряадай мебельно-модо болбосоруулгын комбинат үнгэрэгшэ жэл соо түүхэй эдээр тон муугаар хангагдажа, баталһан хэлсээнэй ёһоор продукци худалдаха түсэбөө сүм бэелүүлжэ шадаагүй. Эдэ бүгэдэ шалтагаануудһаа боложо, районой промышленность баталһан хэлсээнэй ёһоор продукци худалдаха даабарияа бүхыдөө дүүргээгүй. Энэнь ажалай журамда муугаар нүлөөлөө. Тиигэжэ хүдэлмэриин саг горитойгоор гээгдэһэн байна. Мяханай комбинадта, гадар трикотаж хубсаһанай фабрикада, барилгын эмхинүүдтэ болон бусад предприятинуудта ажалай журам хазагайруулха ушарнууд олон байгаа. 1988 онойхитой сасуулбал, хүдэлмэриин сагай гээлтэ үнгэрэгшэ жэлдэ 160,4 процент болоо.

Октябрьска район — эгээл олон хүн зонтой район мүн. Эндэ бүхыдөө 165 мянган хүн ажаһууна. Һүүлэй үедэ гэмтэ ябадалнуудай үзэгдэхэ ушарнууд олошороо. 1988 онойхи...

«БУРЯАД ҮНЭН» газетэдэ бэшэнэнэй һүрьеэр

«ЗАХААМИНАЙ ТАЙГА ЗАХАГҮЙ БЭШЭЛ»

Үнгэрһэн жэлэй октябрь һарада манай хүдөө бэшэгшэ Р. Зундуев иимэ гаршагтай дохёо-бэшэг эльгээһэн юм. Зэдын, Захааминай, районуудтахи манай тусхай корреспондент В. Данжалов энэ темээр һанамжаяа мүн лэ хубаалдаа һэн.

Редакцида эдэ материалнуудай үндэһөөр ороһон хэдэн харюугай удаадахиие дурадхая. «Бурятлестоппром» нэгэдэлэй генеральна директор И. Г. ИВАНОВОЙ гар табилгатай иимэ бэшэг үнгэрһэн жэлэй декабрь һарада редакцидамнай ороһон юм:

«Арадай депутадуудай Захааминай райгүйсэдкомой ГУЙЛТААР БА ҮҮСХЭЛЭЭР СССР-эй Госкомлес Захааминай хүбшэ тайгада жэлэй туршада 35 мянган кубометр модо отолхыемнай манай нэгэдэлдэ зүбшөөһэн байна. Удаан болзорто ашаглагдахаар манай мэдэлдэ үгтэһэн ой модоной нөөсэ нилээн ехэ. Хюрөөдэмэл материалнууд, түлеэ залһан райондо хэрэгтэй.

1989 ондо участогнай 6 мянган кубометр модо бэлэдхээ. Хюрөөдэмэл материалнуудые үйлэдбэрилгэ хараалагдаа. Үйлэдбэриин үлэгдэл модоор юрын эд бараан хэгдээ, зарим үлэгдэл түлеэн болгогдоо.

Районой хүн зониие түлеэ залһаар гүйсэд хангахын тула Захааминай райтопсбыт байгуулагдахань. Модо отолхо дуримүүдые гүйсэд сахибал, модо багахан хэмжээгээр бэлэдхэхэдэ, ямаршье хохидол болохогүй».

Энээнэй урда ерэһэн харюу соо «Забайкаллес» нэгэдэлэй генеральна директорэй орлогшо А. Т. Кобылкин тусгаарлан иигэжэ заагаа һэн: **«Арадай депутадуудай Захааминай райсоведэй гүйсэдком ЗҮБШӨӨЛӨӨ ҮГЭЖЭ, 1987 оной декабриин 30-да энэ асуудалаар тусхай шиидхэбэри абтаһан юм».**

«Захааминай райгүйсэдкомой гүйлтаар, үүсхэлээр, зүбшөөлөөр» гэһэн үгэнүүдэй харюунууд соо олоор дайралдаһыень анхаржа, тус райгүйсэдкомой түрүүлэгшэ В. Г. Лаптевта бэшэг эльгээһэн байнабди. «Эрдэмэй үндэһөөр тоолсон гаргаһанай ёһоор, тусхай зуурашалгаар отолого хэгдэнэ гээшье һаань, нютагай засаг захиргаан энэ хэрэгтэ өөрын хандасатай байха, районойнгоо байгаалиин нөөсэнүүдые хамгаалжа шадаха зэргэтэй гэжэ һанагдана. Энэ асуудалаар һанамжаяа хэлыт»,— гэжэ Виктор Григорьевичто хандаа һэмди.

В. Г. ЛАПТЕВАЙ харюу иимэ байба:

«Забайкаллес», «Бурятлестоппром», «Бурятсельагропромстрой» нэгэдэлнүүдэй нэгэмүһэн манай райондо модо отолходонь, захааминайхид нэрээшье һанаагаа зобонхой, хүлгэнхэйнүүд. Районой газетын хуудаһануудта, хүдөөгэй митинг ба суглаанууд дээрэ, һунгагшадтай уулзахадаа, райондомнай үнгэргэгдэһэн КПСС-эй обкомой үдэрнүүдэй үедэ хүн зон энээн тушаа һанамжаяа сэхэ хэлэнэ, олон предприятинуудай модо бэлэдхэжэ байһыень буруушаана.

Баянгол һууринда, Хуртага, Үлэгшэн, Мылэ, Бүргэ, Бусадшье нютагуудта ажаһуугшад оршон байгаалидамнай муу талын хубилалтанууд болоно гэжэ ажаглана. Шалтагаанинь юрэнхы: ой тайга хэмһээ үлүүгээр отологдоно. 1987 оной сентябриин 30-да эдэ нютагуудай хүн зон бодото үндэһэгүйгөөр абтаһан шиидхэбэреэ хүсэнһөөнь бүүлгыт гэжэ райгүйсэдкомдо хандаа һэн. Энэ шиидхэбэриин ёһоор «Забайкаллес» нэгэдэлдэ модо отолхо зүбшөөл үгтэһэн байгаа бшуу.

Арадай депутадуудай районно Совет 1989 оной декабриин 16-да сесси дээрэ модо хэрэглэлгые һайжаруулха хэмжээнүүд тухай асуудал һунгагшадай эрилтээр хаража үзөөбэ. Анхан хараалагдаһан болзорһоо урид ой модоной нөөсэ тодорхойлхо, жэлэй туршада хэды шэнээн модо отолжо болохоб гэжэ бодотоор тооложо үзэхэ хэрэгтэй гэжэ райсоведэй депутадууд нэгэн дуугаар шиидхэбэ.

Жэлэй туршада 100 мянган кубометр модо отолжо болохоор байна. Энээнэй 46,5 мянган кубометр модыень отолхо зүбшөөл Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет 53,5 мянган кубометртэнь — райсоведэй гүйсэдком зүбшөөл үгэһэн юм. Энээнһээ уламжалан харахада, гансашье районой засаг ой модоной нөөсэдэ мэдэлтэй бэшэ гэжэ элирнэ.

Олониитын ажабайдалда демократи үргэдхэхэ, нютагай Соведүүдтэ бээ даанги байдал олгохо эрхэ байдалай тогтоод байхада, Буряадай АССР-эй Министрнүүдэй Совет районойнгоо дэбисхэрэй ой модо өөһэдөө гүйсэд ашаглахыемнай, өөһэдымнай мэдэлдэ байхыень зүбшөөл үгэхэ ёһотой. Нютагай ажахыда ородоггүй предприятинуудай хэлсээнэй үндэһөөр экономическа харилсаа байгуулха эрхэтэй болохо ёһотойбди.

Райсоведэй депутадууд иимэ гүйлтаяа элирхэйлхэдээ, «СССР-тэ нютагай хүтэлбэрилгын ба нютагай ажахын юрэнхы үндэһэ һууринууд тухай» Хуулиин проектдэ үндэһэлнэ. Тус документ дотор онсолон иигэжэ заагданхай: «Нютагай хүтэлбэрилгын экономическа баазань хадаа байгаалиин нөөсэнүүд, газар, тэрэнэй баялигууд, уһан, ой модон, агаар гэхэ мэтэ болоно».

Районно Совет һайса зүбшэжэ шиидхэһэнэй удаа «Забайкаллес» нэгэдэлдэ модо отолхо талаар гүйсэдкомой зүгһөө үгтэһэн шиидхэбэри хүсэнһөөнь буулгаха гэжэ шиидхэбэ.

Байгаали хамгаалха комитет, онһожоруулагдамал ойн ажахы, совхозууд район дотор модо хэрэглэлгые гуримшуулха талаар хүдэлмэреэ шангадхаха ёһотой гэжэ районно Соведэй зүгһөө заагдаа. Баянгол һууринда модо үлэгдэлгүйгөөр буйлуулан болбосоруулха предприяти байгуулха тухай асуудал райсоведэй гүйсэдком тодорхойгоор хаража үзэхэ ёһотой гэжэ тон зүбөөр тэмдэглэгдэһэн байна».

ЗАЛУУШУУЛ ЭДЭБХИТЭЙ

Юрий Шишмаревой хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригада «Бурятэнергострой» трестын барилга-хабсаралгын 1-дэхи управлениин эрхим коллективүүдэй нэгэн юм. Улаан-Үдын 2-дохи ТЭЦ-эй барилгын эхилһэн сагһаа хойшо тэдэнэр ажаллана. Хирпиисэ болоод барилгын бусад материалнуудаар муугаар хангагдаашье һаа, салин хүлһэнэйнь багашье һаа, эндэ ажалһаа гараха, орохо ушарнууд тон багаар үзэгдэнэ. Үнгэрһэн жэлдэ илангаяа хүндэ байдалда хүдэлбэшье, барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ түсэбөө дүүргэжэ шадаһан байна.

Энэ бригадын гэшүүд ниитын ажабайдалда эдэбхитэй юм. Шулуушан Гарма Дармаевые горсоведэй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлээ. Бригадынхидай мэдүүлһэнэй ёһоор тэрэ эгээл найдамтай, ямаршье бэрхэшээлнүүдһээ тунхаридаггүй, тэдэнэрэй захяа дүүргэжэ шадаха хүн юм.

Барилга-хабсаралгын 2-дохи управлениин электро-гагнууршадай бригадир Сергей Викторович Крахмалев райсоведэй арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэжэ, һунгалтын урда тээхи тэмсэлдэ ороо. С. В. Крахмалев техническэ мэргэжэлэй училищи дүүргэһэнэй һүүлээр Калининай нэрэмжэтэ локомотивна депогой электровозой машинистын туһалагшаар хүдэлжэ эхилһэн байна. 1983 онһоо 2-дохи ТЭЦ-эй барилгада хүдэлхэеэ ерээ һэн. Электро-гагнууршанай мэргэжэлтэй боложо, мүнөө ажалай түрүүшүүлэй тоодо оронхой. Тэрэнэй ажалладаг коллектив «управлениин эрхим бригада» гэһэн нэрэ зэргээ хоёрдохи табан жэлээ батадхана.

Депутадта кандидадаар дэбжүүлэгдэһэн Г. Дармаев, С. Крахмалев хоёрой һунгалтын урда тээхи программа соо «Энергетик» тосхондо гэр байра барилгые түргэдхэхэ хэрэгтэ ехэ анхарал хандуулагданхай. ТЭЦ-эй 1-дэхи, 2-дохи котелнуудые ашаглалгада тушааха, үйлэдбэриин журам бэхижүүлхэ, оршон тойронхи байгаали хамгаалха асуудалнууд тэдэнэрэй программанууд соо оруулагданхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Бурятэнергострой» трестын 2-дохи СМУ-гай гагнууршан, Октябрьска райсоведэй арадай депутадта кандидат С. В. Крахмалев.
Н. БАЛДУЕВАГАЙ фототекст.

Хүдөө ажахын шэнжэлэл

ЭНЭШЬЕ АСУУДАЛ ШУХАЛА

Үбэлэй һүүлшын февраль һара гаража, хүдөө ажахын таряан ажал эрхилэгшэдтэ онсо удха шанартай саг хүрэжэ ерэбэ. Энэ жэлэй хабарай тарилгын хүдэлмэриие һайн шанартайгаар, агротехническэ саг болзортонь үнгэргэхын тула бии байһан техникэ, машинаяа заһабарилха асуудал тон шухалада мүнөө үедэ тоологдохо ёһотой. Энэ харюусалгатай кампаниия эмхитэй һайнаар ябуулбал, ажахы, бригада, звено бүхэн урдаа табиһан зорилгоёо бэелүүлжэ шадаха байна бшуу.

Буряадай Статистикын республиканскэ управлениин суглуулһан февралиин нэгэнэй мэдээгээр абажа харабал, республикын районууд хүдөө ажахын техникэ заһабарилха хүдэлмэреэ унжагайруулба гэхэдэ балай тиимэ алдуу болохогүй байна. Мүнөө республика доторнай бүхыдөө 10880 трактор тоологдоно. Тэрэнэйнь 9047 тракторынь бэлэн гэжэ тоотой. Бүхы түхэлэй тракторнуудаа бэлэн болгоһон районууд үшөөл үгы байһаар. Зэдын районой ажахынуудай тракторнуудайнгаа 90 процентыень бэлэн болгоод байхадань, Хойто-Байгалай, Баргажанай районууд тэдэнээ оройдоол 73—76 процентдэ хүргэбэ.

Илангаяа хүсэ ехэтэй тракторнуудай заһабарилагдажа байһаарнь һонирхоболтнай, К-700, К-701 түхэлэй 638 тракторай 424-нь заһабарилагдаһан байха юм. Захааминайхид иимэ түхэлэй дүрбэн трактортай һаа, тэдэнээ бултыень бэлэн болгобо. Прибайкалиин районой колхоз, совхозууд табан трактораа баһал заһабарилжа дүүргэнхэй.

Хабарай тарилгада хабаадуулагдаха тон хэрэгтэй тракторнуудаа заһабарилха талаар гээгдэлдэ ороһон районуудай тоодо Түнхэнэй, Ивалгын, Хурамхаанай, Хэжэнгын, Хориин районууд оролсоно. Эдэ районууд иимэ түхэлэй тракторнуудайнгаа тэн хахадыень бэлэн болгоһон байна.

Республика доторнай Т-150 К түхэлэй 882 трактор тоологдодог юм. Энэ мэдээнэй ёһоор 654 трактор заһабарилагдаһан гэхэ гү, али бүхы тракторай 74 процентнь бэлэн болгогдоһон гэжэ харуулагдана. Ахын район эдэ тракторнуудаа заһабарилжа дүүргэнхэй.

Мүнөөдэрэй байдалаар бүхыдөө ороонһоной 2553 комбайн бии һаа, тэрэнэйнь 1138-нь бэлэн болгогдоһон байна. Энэнь оройдоол 46 процент болоно. Баунтынхид ороонһоной 3 комбайн заһабарилжа дүүргэбэ. Хурамхаанай районой ажахынууд бэшэндээ орходоо үрэ дүнгынь нэгэ бага дээшэ байна гэхэ гү, али 112 комбайнайнгаа 88-нь бэлэн болгобо. Харин хяагтынхид бүхы 173 комбайнайнгаа оройдоол 47-нь заһабарилһан байха юм. Иимэрхүү байдалтай районууд яһала олон. Эдэнэрэй дундаһаа Баргажанай, Хориин, Мухар-Шэбэрэй районуудые нэрлэжэ болоно.

Хабарай тарилгада хабаадуулагдаха машина, техникын байдалыень зэргэсүүлэн харабал, баһал урмашамаар үрэ дүнгүүд түйлагдабагүй. Баунтын район сеялкэнүүдээ бултыень бэлэн болгоо. Хяагтын районой механизаторнууд энэ түхэлэй техникээ заһабарилжа, дүүргэхэ дүтэлэнхэй. Харин Прибайкалиин, Ивалгын, Баргажанай, Хориин районууд бүхы бии байһан сеялкэнүүдэйнгээ 60—67 процентыень бэлэн болгоһон байна.

Дүн хамта 3547 плуг бии һаа, мүнөөдэрэй байдалаар тэрэнэйнь 2547 бэлэн тоотой. Эндэ бүхы плугуудаа заһабарилһан нэгэшье район үгы. Хориин районой ажахынууд 169 плугтай байбал, тэрэнэйнгээ оройдоол 58-нь бэлэн болгоо.

Культиваторнууд дээрэ тогтобол, республика доторнай 2858 техникэ бии тоотой. Энээнэйнь 1959 культиватор заһабарилагдаба. Ахын, Баунтын районууд эдэ техникээ бэлэн болгожо дүүргэнхэй. Бэшэ районууд культиваторнуудаа заһабарилжа дүүргэхэ үшөөл үды байһаар.

Иимэ байдалай гол шалтагаан юуб гэхэдэ, техникэ заһабарилха шухала кампанида совхозуудай дирекциин, колхозуудай правлениин, РАПО, АПО-нуудай соведүүдэй зүгһөө анхаралай һуладаһые гаршалжа үгэнэ.

Иигээд удахагүй, юушье ойлгоогүй байтарнай, хабарай тарилгын саха хүрэжэ ерэхэнь. Ушар тиимэһээ энэ харюусалгатай хаһаяа эмхи гуримтайгаар, ашаг үрэтэйгөөр үнгэргэхын тула эгээл мүнөө үедэ техникэ, машинаяа заһабарилха хүдэлмэреэ бүтээсэтэйгээр эрхилхэ шухала байна ха юм.

Совет орон дотор

ЭРХҮҮ. РСФСР-эй нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадууд «депутадуудай һургуули» гэһэн ажалда хабаатай нааданда хабаадаба. «Һунгуулиин округой зүридэлдөөтэ гол ушарнууд ба социальна шанга байдал» гэһэн темээр үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн нээгдээ. Областной Соведэй гүйсэдком иимэ хэмжээ ябуулга үнгэргэхэ үүсхэл гаргаһан юм.

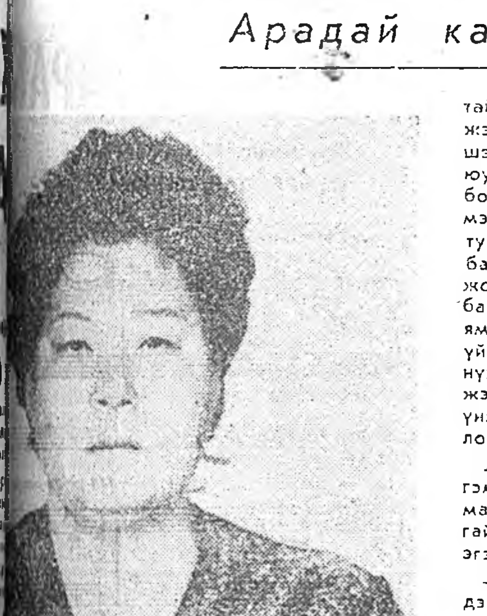
ЛИДА (Гродненско область). Нютагай «Лидсельмаш» заводойхид ФРГ-һээ худалдажа абаһан металл болбосоруулха тухеэрэлгын түлөө өөһэдынгөө валютаар тоосохо аргатай байгаа. 400 мянган валютна түхэригэй техникэ худалдажа абаа юм. Хартаабха хуряалгын техникэдэ хэрэгтэй зүйлнүүдые Баруун Германиин «Нивенэр» фирмэдэ худалдажа, эды шэнээн валюта олоһон байгаа юм.

ОДЕССЭ. Молдавиин ба Украинын арадуудай оюун ухаанай ажабайдалые һэргээхэ хэмжээнүүд гагауз арадай соёл болбосоролые дайрангүй үнгэрөөгүй. Һаяхан областной радиогоор түрүүшынхеэ гагауз хэлэн дээрэ «Ана тарафы» («Түрэл хизаар») гэһэн программа дамжуулагдаа. Телевидени болон радио дамжуулгын талаар областной комитет 5 хэлэн дээрэ дамжуулгануудые бэлдэдэг болобо.

ТАШКЕНТ. Афганистанһаа совет сэрэгүүдые гаргаһан ойдо зорюулагдаһан үргэмжын концертнүүд Ташкентдэ эхилээ. Туркестанай сэрэгэй округой политуправлени, Узбекистанай сэрэгшэд - интернационалистнуудай болон запасай сэрэгшэдэй нэгэдэл, офицернүүдэй окружной байшан ба «Фрунзевец» газетэ иимэ концертнүүдые үнгэргэхэ үүсхэл гаргаа һэн. «Афганецуудые» медицинын талаар хангалгые һайжаруулха, ами наһаяа алдаһан сэрэгшэдэй бүлэнэртэ туһаламжа үзүүлхэ зорилгоор концертнүүдһээ ороһон мүнгэн хэрэглэгдэхэ юм.

(ТАСС).

Арадай кандидадууд

тай, һанаһанаа хамаагүй хэлэжэрхидэг зантай Люба түрүүшээр хүнүүдые залд гүүлэдэг, юушье өөһэдөө бүтээхэ дорьбогүй аад, аха бүхэһөө хүдэлмэришэдые зонхилхо дуратай тушаалтадта илангаяа хэрзэгы байһан юм. Он жэлнүүдэй ошожо, олон жэлдэ хамта хүдэлжэ байхадаа, нүхэдынь Любынгээ ямархэншье хара сэдьхэлгүй, үйлэдбэриингөө, ажалайнгаа, нүхэдэйнгөө түлөө юушье хэжэрхихэ байһыень ойлгожо, үнэн зүрхэнһөө хүндэлдэг болоо һэн.

Л. С. Сороковиковагай этигэмжэтэ нюур, фабрикын ахамад инженер Л. Д. Дугаровагай хэлээшые эндэ дурдахада, эгээл таатай хэбэртэй:

— Любовь Семёновна — хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэ гээшэ. Илангаяа манай һалбарида гол түлэб эхэнэрнүүд хүдэлнэбди. «Эхэнэр — үйлэдбэри — гэр бүлэ» гээд лэ бултандамнай мэдээжэ дүхэриг ха юм. Энэ түхэрээн соо эрьелдэжэ ябаһан эхэнэрнүүдэй дунда дэлхэй дээрэ, орон, республика соомнай болоно байһан үйлэ хэрэгүүдээр һонирходог зон олон байдаггүй. Харин тиихэдэ манай Любовь Семёновна бүхы юумээр һонирходог, уншадаг хүн. Дээдэ һургуулитай шэгнүүртэй гэхэһээ бэшэниинь хуу хэлэгдэдэг байгаа бэшэ гү?..

Любовь Доржиевнагай хэлээшые буруушааха үндэһэн хэндэшье үгы ёһотой. Дээрэһээ бууһан анкетын эрилтэдэ тон наринаар тааруулхын тула оролдожо, зободог сагай үнгэрһэниинь һайн. Л. С. Сороковикова мэтын үнинэй депутат ябахаар хүнүүд олон ха юм.

Юрын намтартай, жиирэй хүдэлмэришэн Любовь Сороковиковае хорёод жэлдэ хамта хүдэлжэ байһан нүхэдынь республикынгаа арадай депутадта кандидадаар дэбжүүлхэдээ, округ соохи дутуу дунданuудые усадхаха, һунгагшадай захяануудые бэелүүлхэ, үйлэдбэриингөө хүгжэлтын талаар шухала хэмжээнүүдые абаха, абхуулжашье шадаха байһандань этигэһэн байха юм. Любовь Семёновна цеховэ комитедэй түрүүлэгшын, ажалша коллективэй соведэй гэшүүнэй уялгануудые бэелүүлэн ябахадаа, ниитын хүдэлмэриие хэр зэргэ дүүргэхэ шадалтай бэйһанаа, гүйсэд харуулһан байна. Тэрэ хүндэшье, өөртөөшье эрилтэ ехэтэйгээр хандадаг, нүхэдтөө анхаралтай, ажалдаа оролдосотой, эхэнэр-эхэнүүдэй түлөө ходоодоо һанаагаа табидаг хүн юм. Тэрэнэй уран гарнуудай хүсөөр нэхэгдэһэн трикотаж хубсаһа хунар хэзээдэшье эрхим, һайн шанараараа шалгардаг байна.

ХҮДЭЛМЭРИШЭН АНГИИН ТҮЛӨӨЛЭГШЭ

хаамин нютагта түрэһэн энэ басаган долоон класс дүүргэһэнэйнгээ һүүлээр соёл-гэгээрэлэй Улаан-Үдын училищи дүүргээд, Бэшүүрэй соёлой ордондо хоёр жэлдэ хүдэлөөд, гэр бүлынгөө байдалай шалтагаанаар ниислэл хото Улаан-Үдэ нүүжэ ерээ. 4—5 жэлдэ прибор бүтээлгын заводто хүдэлжэ байтараа, нэхэгшэ болохо гэжэ хүсөөд, мүнөө болотор эндэ хүдэлжэ байна. Тэрэ гэһээр 20 жэл болохонь.

Энэ сагай хугасаа соо Люба Сороковикова нүхэдэйнгөө дунда өөрыгөө алишье талаһаа һайнаар харуулаа юм. Иигэжэ хэлэхэдээ, тэрээндэ муу тала бии гэжэ тэмдэглэхээ һананагүйб. Үйлэдбэриин талаар харилсаан, хани халуун хөөрэлдөөн, арсалдаан хаанашье болодог гээшэ. Сэхэ сэбэр занхүнүүдһээ балайшье дутахагүй байха.

Хоёрдохёор хадаа, энэмнай шугам шэнги сэхэ хүн. Тиимэһээ түрүүшын жэлнүүдтэ нэгэ бага ядалдадаг байгаа. Тиигэһээр байтараа, сугтаа хүдэлдэг хүнүүдтэеэ зангаа мэдэлсэжэ, мүнөө болоод байхада, аргагүй хүндэтэй хүмнай болонхой гээшэ. «Сороковикова юун гэнэб, бидэ тэрээгээрнь болохобди»,— гээд лэ нүхэдынь байдаг. Юундэб гэхэдэ, буруу хэлэхэгүй гэжэ үнинэй ойлгонхой ха юм.

Любовь Семёновна үни хада депутат болоод ябахаар хүн юм ааб даа. Энээнһээ урда тээ сагнай ондоо байгаа. Депутат болохо хүн заал һаа, ямар нэгэн анкетын эрилтэдэ таараха ёһотой байгша һэн. Тэды шэнээн үндэртэй, тэды шэнээн һунгуулиин Заудинска 26-дахи округһоо Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидат Л. С. Сороковикова болон тэрэнэй нүхэд һунгалтын урда тээхи программаяа зохёон табихадаа, округтонь ородог Үдэ голой эрье шадарай бүхы үйлсэнүүдые проектынь ёһоор хубилган шэнэдхэхэ хүдэлмэриие түргэдүүлхэ зорилго гол болгон хараалһан байна. Һүүлшын 20 жэлэй турша соо тус микрорайондо бассейн Пионернүүдэй ордон хоёрһоо бэшэ юуншье баригдаагүй ха юм. Тэрэ мүртөө тэдэ ямар шанартайгаар ашаглалгада оруулагдааб? Бассейн 2 жэл шахуу хүдэлнэгүй. Пионернүүдэй ордон хирэ болоод лэ заһабарилгада орожо, хашартай болошонхой. Теэд эдэ бүхы нэмэлтэ хүдэлмэридэ хэды ехэ мүнгэн гаранаб? Хэрбээ эдэ барилгануудай анханһаа һайнаар баригдаһан байгаа һаа, энээндэ гаргашалагдажа байһан зөөри ондоо туһатай юумэндэ һомологдохо һэн. Эдэ асуудалнууд кандидадай сэдьхэл зобоожо, программынь гол асуудал дэмы болоогүй бшуу.

Тиихэдэ Бабушкинай үйлсэдэхи трамвай, автобусуудай зогсодог газар багта зон айхабтар олон ябадаг. Харгын баруун тээ оршодог 29-дэхи һургуулида һурагшад харгы хүндэлэн гарахадаа, ямар ехэ аюул дабана гээшэб? Эндэ ябагашуулай газар доогуур ябаха зам заабол хэрэгтэй гээд, Любовь Семёновна тон зүб бодомжолно. Энээхэн харгын бэлшэр дээрэ гэнтын аюул, усал ходо болоно. Тиимэһээ һунгагшад кандидадай программын энэ талые ехэл һайшаана.

Үдэ голой уһые сэбэр байлгахын түлөө оролдохоб гэжэ кандидат тэмдэглэнэ. «Энэткэй һайхан һанаан байна. Теэд үнэн дээрэ энэ хэлээшэеэ хайшан гэжэ бэелүүлхэ болонот?»— гэжэ һурахадамнай: «Үдын эрьедэ ажаһуужа байһан айлнуудаар ябажа хөөрэлдэхэб. Богонёор хэлэхэ болоо һаа, зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхаб»,— гэжэ тоб байса харюусаа һэн.

— Манай микрорайондо үйлэдбэриин һуралсалай комбинат барюулха шухала. Тэндэ үхибүүдые орёо бэшэ аад, хүнүүдтэ тон шухала эд бараа үйлэдбэрилгэдэ хабаадуулха шухала. Тиигэжэ хүдэлмэришэнэй мэргэжэлтэй болгохобди,— гэжэ нүхэр Сороковикова тэмдэглэбэ. Энэнь, минии һанахада, ехэ удхатай асуудал. Энэ бодолые ажабайдалда элдэбээр нэбтэрүүлжэ болохо. Ургажа ябаа залуу үетэниие туслгаар, ямар нэгэн һонирхолтой ажалтай болгохо, физкультура, спортоор һонирхуулха, мүнөө дэлгэрэнги болоһон видеосалонуудые хаалгаха гэхэ мэтэшэлэн һони-һонин пунктнууд депутадта кандидат Л. С. Сороковиковагай программа соо оруулагданхай юм.

Нүхэр Л. С. Сороковикова өөрөө этигэмжэтэ нюур байхадаа, хүдэлмэришэн ангиин түлөөлэгшэдые дэмжэжэ, депутат болгохо ёһотойбди гэжэ һунгагшадта хандаагша бэлэй. Харин мүнөө эдэ үгэнүүдээрнь өөрынь һунгагшадта хандаха болоноб.

В. ТОКТОХОЕВА.

СССР-эй Хуулинуудай проектнүүдые зүбшэн хэлсэнэбди

ҮНЭНШЭМЭ, ҮРЭ ЕХЭТЭЙ БОЛГОХО

«Нугаһагүй нуур дүлии, нохойгүй айл дүлии» гэжэ тала нугануудаар таран, үмсынгөө ажал эрхилжэ һууха сагта манай арад хэлсэдэг бэлэй. Ажабайдалай хубилалтын айхабтараар түргэдэһэн хоридохи зуунай һүүлшын арбан жэл соо газетэнүүдые захижа уншадаггүй, радио шагнадаггүй, сэнхир экран харадаггүй айлые дүлии гээд хэлэжэ боломоор ха.

Хэблэл болон олониитэдэ мэдээсэл тараадаг бусад хэрэгсэлнүүдэй бэелүүлдэг үүргэ мүнөө сагта хэзээ хэзээнэйхиһээ ехэ болоо. Хэблэл болон мэдээсэлэй бусад хэрэгсэлнүүд тухай СССР-эй Хуулиин проектын түбэй газетэнүүдтэ хэблэгдэһэнһээ хойшо хоёр һара үнгэрбэ. Удаан саг соо газетэдэ, радио болон телевиденидэ ажаллаһан ушарһаа, энэ шэнэ Хуулиин проектые һайшаанаб.

Хэблэлэй эрхэ сүлөө СССР-эй Конституциин 50-дахи статья соо соносхогдонхой. Энэ сүлөөмнай үгын сүлөөтэй нягта холбоотой. Совет гүрэнэй Үндэһэн Хуули дотор соносхогдоһон үгын ба хэблэлэй сүлөөнүүд юун гэһэн удхатайб, хайшан гээд бодото байдал дээрэ бэелүүлэгдэхэб, элдэб албан хойрогуудай аашаһаа ямар аргаар хамгаалагдахаб гэхэ мэтэ хуулита хэмжээнүүд Хуулиин энэ проект соо хараалагдаа.

Демократиин болон юумэ нюусагүйгөөр мэдээсэлгын мүнөө сагта хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэдэ, нэгэ талаһаа, консерватизм болон экстремизм, шовинизм, национализм гэхэ мэтын манай байдалда харша үзэгдэлнүүдтэй эрид шууд тэмсэхэдэ, нүгөө талаһаа, хэблэлэй ба мэдээсэл тараадаг ниитын хэрэгсэлнүүдэй үүргэ туйлай ехэ болонхой. Энэ ехэ үүргыень мэдэжэ байгаад, хэблэлые урда мэтэ «хазаарлаад» байхые хүсэгшэд манда бии байһаар. Хэблэлэй зүбөөр хэһэн шүүмжэлэл болон дурадхалнуудта «шэхэ балай» байдаг хүтэлбэрилэгшэдшье яһала олон. Ушар тиимэһээ тус Хуулиин проектын 42-дохи статья соо бэшэгдэһэн найруулгануудые бүри тодо, тоб гэһэн удхатай болгохо гэжэ дурадханаб. Энэ статья Хуулиин проектын нэгэдэхи статьятай сэхэ холбоотой. Яахадааб гэхэдэ, үгын, хэблэлэй сүлөө байха ушар эрхэтэн бүхэнэй демократическа сүлөөнүүдэй эгээн шухалануудай нэгэниинь болохо бшуу. СССР-эй 1936 оной Конституциин 125-дахи статья соо анха түрүүнэй үгын болон хэблэлэй сүлөө соносхогдоо бэлэй. Эдэ сүлөөнүүдэй бэелэлгэ яажа хангагдаха ёһотойб гэжэ тэрэ статья соо тайлбарилагдаһан байдаг. Теэд үнэн дээрэ энэ статья соо соносхогдоһон эрхэнүүд бодотоор дүүргэгдэхэ аргагүй байһан. Демократиин болон Хуулиин бүдүүлигээр эбдэгдэдэг байһан жэлнүүдтэ һанаһанаа хэлэхэ, олониитэ арад зондо аша туһатай мэдээсэлнүүдые хэблэлээр дамжуулан абаха, тарааха эрхэ хангагдаагүй байгаа. Нюдөөрөө хаража, ажаглажа ябабашье һаа, амаа ангайхаһаа айдаг саг байгаа һэн. Журналистшье, хүдөө бэшэгшэшье хуули засаг баригшадай зоргоороо оролгоһсо хамгаалагдаагүй байһан гээшэ. Мүнөө байдалнай тад ондоо болоо. Хүн бүхэн һанажа, сэдьхэжэ ябаһан юумэнүүд тухайгаа суглаа хурал дээрэ сэхэ хэлэхэ, хэблэлдэ бэшэхэ, радио, телевиденеэр дамжуулха эрхэтэй болоо.

Тиибэ яабашье «хүн ахатай, дэгэл захатай» гэһэн сэсэн үгэ буруушаажа болохогүй. «Ниитын мэдээсэлдэ цензура табигдаха ёһогүй» гэжэ Хуулиин проектын нэгэдэхи статья соо зүб бэшээтэй. Гэбэшье энэмнай хамар доро хахархай аман байна гээд лэ дура зоргоорсо элдэб «самиздадуудые» хэрэглэн, хуулита засагта, манай гүрэнэй байгуулалтада, арадуудай хани барисаанда хоро хүргэмөөр мэдээсэлнүүдые тараалга зүбшэһэн удхатай бэшэ.

Үнэн зүбые илгаруулжа шададаг болоогүй, наһаа үшөө гүйсөөгүй гүлмэр залуу арба гаража ябагшадай видеозалнууд соо элдэб хүсэрхэлгэ, мүнинхэ муухай ябадал харуулһан, олон ушарта хариһаа асаргадаһан лентэнүүдые харадаг ушар олон болоо. Манай Улаан-Үдэдэшье тиимэ видеозалнууд таби гаран болонхой. Хүсэ хэрэглэхэ, хүниие алаха, сохихо, наншаха болон бусад гэмтэ ябадалнууд хаанаһаа эхитэйб? Хүнгэн олзо бэдэрэгшэдые амадаха саг ерээ бэшэ аал? Иимэ муухай ябадалтаниие үдэшэ бүхэндэ залуушуулда харуулжа байхадамнай, сагаан сэдьхэлтэй, һайхан һанаатай хүнүүдэй урган гараха зам хаагдана бэшэ гү? Энээнтэй дашарамдуулан, шэнэ Хуулиин проектын гурбадахи статья соо «хэблэлэй сүлөө хэтэрүүлэн хэрэглэжэ болохогүй ушарнуудые тоолоһон абзац соо «порнографи» гэһэн үгын һүүлээр «алибаа ушарта хүсэрхэлгэ, алалсаа дэлгэрүүлгэ номнолго» гээд нэмэхэ. Мүн национальна, шажанай онсо эрхэнүүдые гү, али эбсэшэгүй байдал» гэһэн үгэнүүдэй һүүлээр «үндэһэ яһатанай хёмороо, арсалдаа» гэһэн үгэнүүдые нэмэжэ оруулхые дурадханаб.

Хуулиин проектын 17-дохи статья соо редакционно коллективэй эрхэнүүдые ехэ болгохо. Энэ статьягай һүүлшын, зургаадахи хубиие ойлгосотой, тодоор найруулха хэрэгтэй.

С. БАДМАЕВ,
СССР-эй Журналистнуудай холбооной гэшүүн.

...РИДАХА БЭЛИГЫЕНЬ СЭГНЭБЭ

...агон заһабарилгын заводой шэрэм шудхал... лектив арадай депутадуудай Улаан-Үдын го... дай һунгуулиин 25-дахи округоор депутадта ...азар бэлэдхэгшэдэй бригадир Вера Дамби... ...ЕВАЕ дэбжүүлбэ.

...ондо дүүргэжэрхёод, эхэдээ хамһалсажа, һүнэй фермэдэ нэгэ жэл соо хүдэлөө бэлэйб. Удаань Улаан-Үдэдэ ерэһээр энэ заводто ажалда орожо, зургаан үдэрэй туршада хэб дарагшын ажалтай танилсаад, хүдэлжэ эхилээб. Бүхы дээрээ 13 жэлэй туршада эндэ хүдэлнэб, 1988 ондо Коммунис партиин гэшүүн болоо һэм. Коллектив тухайгаа хэлэхэ болоо һаа, эбтэй зэтэйгээр ажалладагбди. Ажалһаа гадуур гэр бүлэнүүдээрээ нүхэсэдэг, һайндэрнүүдые хамта үнгэргэдэг заншал тогтонижонхой. Таня Усубалиева, Таня Гончарова, Гера Дандарова ба бусад нүхэдни ажалша бэрхэ, үнинэй эндэ хүдэлдэг юм. Нүхэрни энэл заводто хүдэлнэ.

— Нүхэдтнай иимэ үндэр этигэл найдабари тандаа даалгажа, зондо шухала болоһон асуудалнуудые шиидхэжэ шадаха, ударидаха бэлигыетнай сэгнэбэ ха юм даа. Энэньшье зүйтэй. Ажахын тоосооной гуримаар хүдэлжэ эхилхэдээ, бригадынхидтнай таниие бригадираар һунгаһан байна. Бригадатнай түрүү гэжэ тоологдоно. Депутат болоо хадаа нэн түрүүн ямар хэрэг эрхилхэ байнат?

— Би урдань горсоведэй депутат ябаһан хүм. Тиимэһээ депутадай хүшэр ажалые мэдэхэб. Хүн зонһоо гомдолнууд, туһаламжа эриһэн бэшэгүүд олоор орожол байдаг. Үндэр наһатай хүгшөөдэ саг соонь түлеэень асархагүйдэнь, үбэлэй янгинама хүйтэндэ дааража гэртээ һууха. Гэр байрагүй хүнүүд туһалхыем гүйха. Эдэ бүгэдэ асуудалнуудые шиидхэхын тула хотын харюусалгатай тушаалтадта хандажа, олон эмхинүүдээр ябажа, хонходожо, хэрэг бүтээгдэнэ, заримдаа бүтээгдэхэгүйшье юм. Ямар хэрэгээр депутадай ажал эхилхэбиб гэхэдэ, Орешково посёлогто ажаһуугшадай гүйлтануудые дүүргэхээ аһан шадалаараа оролдохолби даа.

И. ГОМБОИН хөөрэлдөө.

...Э ХАРГЫ

...хүдэлмэри ябуулжа шадаха, дүй дүршэлтэй депутат гээшэ ааб даа. Үсөөхэн хүнүүд депутадайнгаа уялгануудые Зурбулаев шэнгеэр дүүргэдэг гэжэ хэлэхэдэм алдуу болохогүй байха».

— Түрүүн Советскэ районно Соведэй депутадта кандидат болоод байхадаа, Николай Дальхеевич һунгуулиингаа округой зонтой танилсажа эхилбэ. Тэрэнэй орожо ерэхэдэ, һунгагшад өөрынгөө шиидхэгдээгүй асуудалнууд тухай хөөрэжэ эхилээ...

...Сүхэ-Баатарай үйлсын 12-дохи, 14-дэхи хоёр дабхар гэрнүүдтэ арба гаран айл ажаһуудаг байгаа. Эдэ гэрнүүд дулаа оруулха тухай асуудал шиидхэгдэжэ болохо шэнгеэр Зурбулаевта һанагдаа һэн. Тиимэһээ тэрэ хоёрдохи домоуправлениин эрхилэгшэ Быковтэ ошоһоор энэ асуудал табяа бэлэй. Тиихэдэнь тэрэ гэрһээ дүтэхэн оршодог трассаһаа соргоор дулаа оруулха арга боломжотой байһаниинь элирээ. Тэрэ хоёр гэртэ ажаһуугшад уданшьегүй гэрэйнгээ ууралаар дулаасуулагдадаг болоходо, районно Соведэйнгээ депутадта ехэ баяр баясхалан хүргэһэн юм.

Удаадахи һунгалтын үедэ һунгуулиинь округ соо Буряадай багшанарай институдай хамтын байра дайралдаба. Студентнэртэй хөөрэлдэхэдэнь, буфедгүйбди гэжэ гомдол оруулаа. Энэ асуудал шиидхэхын тула элдэб зиндаагай хүтэлбэрилэгшэдтэ орохо, хөөрэлдэхэ, энээниие зүб тээшэнь шиидхэхэ арга бэдэрхэ баатай болоо.

Депутадай оролдолгын ашаар студентнүүд хамтынгаа байра соо буфедтэй болоо бэлэй.

— Ямар нэгэ асуудал шиидхэхэ болоходо, гэнжэ шэнгеэр хоорондоо үлхэлдэһэн захагүй олон юумэн һубарилдан гаража ерэдэг. Тиихэдэнь яахабши? Зоной һуудал байдалые һайжаруулхын тула өөрынгөө сагые, хүсэ шадалые гамнангүй ябаха бологдодог. Бэрхэшээлнүүдэй гарамсаар айха, һүрдэхэ болоо һаа, бүтэхэгүйл даа,— гэжэ Николай Дальхеевич хөөрэнэ.

Советскэ районно Соведэй депутат, мүнөө Улаан-Үдын городской Соведэй арадай депутадта кандидат Николай Зурбулаев эдэ үдэрнүүдтэ баһал туха сүлөөгүй ябана. Улаан-Үдын Советскэ районой тэг дундахи һунгуулиин 53-дахи округой зонтой уулзажа, ажаһуудал ба ажабайдалтайнь танилсана. Тус округһоо городской Соведэй арадай депутадта кандидадуудаар үшөө хоёр хүн — Улаан-Үдын гостиницануудай нэгэдэлэй директор Л. А. Яковлев, Улаан-Үдын судна бүтээлгын заводой хүдэлмэришэн Б. Ш. Занаев дэбжүүлэгдэлэн байна.

— Олонһоо али нэгыень шэлэжэ һунгаха гуримаа хаа хаанагүй хуулита болгохо хэрэгтэй гэжэ һанадагби. Байгша ондо олон газарта Буряадай АССР-эй арадай депутадта кандидадаар нэгэ округһоо нэгэл хүн дэбжүүлэгдэһэн байба. Энэ тон ойлгосогүй ябадал,— гэжэ Николай Дальхеевич һанажа ябаһан юумэеэ сэхэ рууень хэлээ һэн.

Мүнөө Н. Д. Зурбулаев республиканска больницын санитарна авиациин отделенидэ ажаллажа байна.

Республикымнай ниислэл Улаан-Үдэһөө олон зүг тээшэ зурыһан харгынуудаар үнинэй бэрхэ жолоошон Н. Д. Зурбулаев хүндөөр үбшэлһэн хүнүүдтэ туһалхаяа врачнуудтай хамта яаран ошодог... Тэрэнэй ябадаг харгынь хододоо сэбэр, сэб сэхэ, урагшатай байг лэ!

С. ОЧИРОВ.

...ТОБШО МЭДЭЭСЭЛ

...агууехэ поздэй 550 жэлэй ойн тэмдэглэгдэхэ ерэхэ жэлдэ түрүүшын лауреадуудай нэрэнүүд мэдээжэ болохо. Литература, искусство болон архитектурын талаар зохёолнуудай, мүн тэрэшэлэн уран һайханай бүтээлнүүдэй теориин ба түүхын талаар хүдэлмэриин түлөө соёлой ажал ябуулагшад шангуудта хүртэхэ юм.

БЕРЕЗНИКИ (Пермскэ область). Долоон хоногтоо нэгэ дахин гараха «Голос избирателя» газетын түрүүшын номер «Союзпечатиин» киоскнуудта һаянай орожо эхилээ. РСФСР-эй болон нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудтай хэгдэһэн хөөрэлдөөнүүд толилогдожо эхилээ. Һунгагшадай городской клубта болоһон үгэ буляалдаата хөөрэлдөөн тухай бэшэгдэнэ. «Байгаали хамгаалга ба элүүр энхэ» гэһэн ниитын эмхи шэнэ газетэ бэрлаха үүсхэл гаргаһан байна.

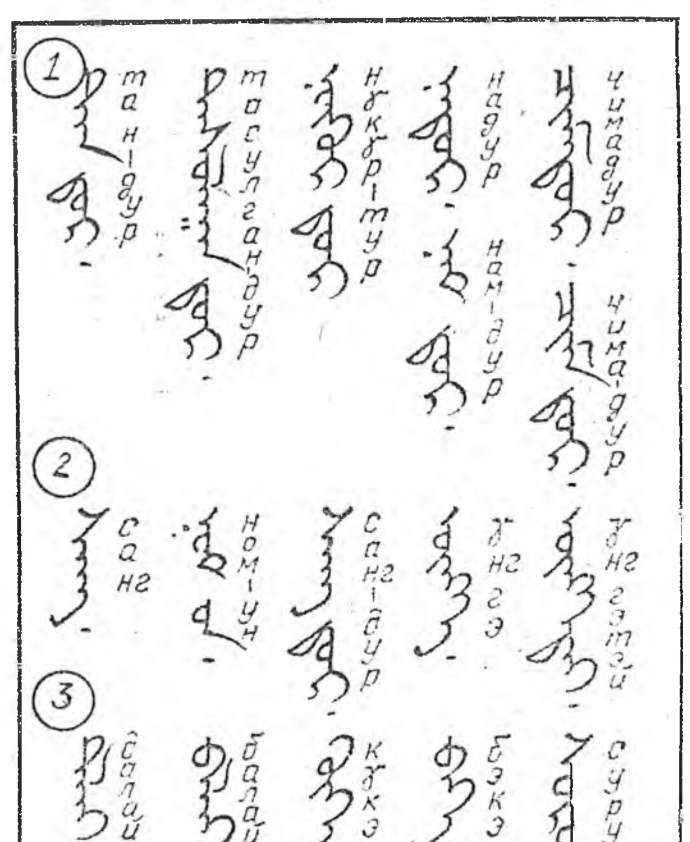
Хуушан хэлэ бэшэгэй хэшээлнүүд

1. Хэндэ? юундэ? гэһэн асуудалнуудта харюусадаг зүгэй падежэй -дур, -дүр залгалтанууд аялганууд болон л, м, н, нг хашалгануудаар һүүлтэһэн үгэнүүдэй хойно амяараа табигдана: тан-дур (танда), ном-ун сан-дур (номой санда гү, али библиотекэдэ), тасулган-дур (таһалгада), сургагули-дур (һургуулида) г. м., харин -тур, -түр залгалтануудынь бусад хашалгануудаар һүүлтэһэн үгэнүүдэй хойно амяараа бэшэгдэдэг: нүкүр-түр (нүхэртэ), гэр-түр (гэртэ), кэрэг-түр (хэрэгтэ) орос-тур (ородто) г. м. Гэбэшье зарим түлөөнэй нэрэнүүдэй, мүн ондоошье үгэнүүдэй хойно падежэй залгалта хамта табидаг: нам-дур гү, али надур (намда), чимадур гү, али чимадур (шамда) г. м.

2. Үгын дунда болон һүүлдэ байдаг нг хашалганиие уншахадаа ядалдадаг гээшэ: үнгэ — үнгэ, үнгэтэ — үнгэтэй, санг-сан, ном-ун санг-дур — номой санда гү, али библиотекэдэ г. м.

3. Шэнэ нэрэ болон үйлэ үгэнүүдэй уншалганууд: далай, балай, күкэ (хүхэ), оро, очи (ошо), ирэ (ерэ), йабу (яба), бэкэ (бэхэ), табу (таба) г. м.

O

ТАСС • АПН
ХИЛЫН СААНАҺАА

УЛАСХООРОНДЫН ХУРАЛДААН

ОТТАВА. «Огторгойе арюун сэлмэг байлгаха» талаар уласхоорондын хуралдаанда хабаадахаяа эндэ суглараад байһан НАТО-гай ба Варшавска Договорто хабаададаг оронуудай гадаадын политическэ албан зургаануудай толгойлогшонор хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудай хажуугаар уулзалгануудые үнгэргэнэ, зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдые хэнэ.

Конференциин заседаниинуудай забһарлалгын үедэ СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр Э. А. Шеварднадзе гарагай хоёрто зургаан уулзалга хэбэ. США-гай гүрэнэй секретарь Дж. Бейкертэй, Великобританиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Д. Хэрдтэй, Франциин гадаадын хэрэгүүдэй министр Р. Дюматай, Польшын гадаадын хэрэгүүдэй министр Т. Скубишевскитэй, Испаниин гадаадын хэрэгүүдэй министр Ф. Фернандес Ордоньестэй, Грециин гадаадын хэрэгүүдэй министр А. Самарастай уулзажа, хөөрэлдэһэн байгаа.

Европын ерээдүйн байдалай зорилгонууд, Германиин ниитэ нэгэн гүрэниие байгуулха хүдэлөөнтэй дашарамдуулан, уласхоорондын оршом соо бэелүүлэгдэжэ байһан асуудалнууд харилсаануудай гол анхаралда табигдаһан байгаа. Өөһэдөө өөһэдыгөө тодорхойлхо талаар немец арадай эрхые мэдэрхэ гээшэ Европын бусад арадуудай аша туһые, хилэнүүдэй ойроо хүртэшэгүй байлгын гол ёһые, илалта туйлаһан дүрбэн гүрэнэй эрхэнүүдые, харюусалгые мартажа болохогүй — энэ хадаа хөөрэлдөөнүүдэй гол удхань.

ХАНС МОДРОВ БОННДО ЕРЭБЭ

БОНН. Саашадаа тэдэниие улам бүри ойро дүтэ болгожо, конфедеративна ба федеративна хамтын байгууламжануудые тогтоолго хүрэтэр ГДР-эй болон ФРГ-гэй хоорондохи экономическа харилсаанай асуудалнууд хадаа ГДР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Ханс Модровой албанай хэрэгээр Бонндо ерэлгын гол темэ болоно. Хоёр үдэрэй туршада Баруун Германиин ниислэл хотодо ерээд байха үедөө тэрэ ФРГ-гэй канцлер Гельмут Кольтой хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэхэ, президент Рихард фон Вайцзеккертэй, ороной гол политическэ партинуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, аралжаа найманай бүлэгүүдэй түлөөлэгшэдтэй уулзаха байна.

ГДР-эй экономикодо гүнзэгы ехэ хубилалтануудые хээд, Германиин хоёр гүрэнэй хоорондо валютын холбоо баталха тухай дурадхал канцлер Г. Коль хөөрэлдөөнүүдэй үедэ оруулха хараатай гэжэ Бонной правительствын бүлэгөөрхид нютагай хэблэлэй материалнуудта үндэһэлэн мэдээсэнэ. Тиихэтээ хамта ГДР-тэ, дары туһаламжа үзүүлхэ асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэхэ байна.

Дж. БУШАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

ВАШИНГТОН. Гадаадын политикын асуудалнуудта, тусхайлбал, США-гай гүрэнэй секретарь Джеймс Бейкерэй албанай хэрэгээр СССР-тэ ошожо ерэһэнэй үндэһөөр совет-американ харилсаануудта гол түлэб зорюулжа, США-гай президент Джордж Буш пресс-конференци үнгэргэбэ.

Үнгэрһэн долоон хоног «зүүн ба баруун оронуудай хоорондохи харилсаануудта тон шухала удха шанартай, бүтэмжэтэй һайн» байгаа гэжэ харуулба гээд Буш пресс-конференци нээхэдээ мэдүүлээ, «Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедэй Пленумдэ совет политическэ байгуулалтые ондоо һанал бодолой харгыгаар дабшуулха, совет һунгагшадай һанамжануудые бодотоор хүндэлхэ талаар амжалта туйлагдаа»,— гэжэ США-гай президент хэлэбэ. «Советскэ Союзда олондо мэдээсэлгые үргэдхэхэ, хубилган шэнэдхэлгые бэелүүлхэ талаар Түрүүлэгшэ Горбачевой гаргажа байһан хүсэлэл оролдолгонуудые манай засаг захиргаанай юундэ дэмжэжэ байһыень энэ ушарай үшөө дахин харуулжа байһыень һайшааанаб».

НЕЛЬСОН МАНДЕЛА ТҮРМЭҺӨӨ ТАБИГДАБА

ХАРАРЕ. Апартеидтэ эсэргүү тэмсэлые эдэбхижүүлхэ уряатайгаар Урда Африкын национальна конгрессэй (АНК) хүтэлбэрилэгшэ Нельсон Мандела оронойнгоо бүхы эрхэтэдтэ хандаба. Энэ байгуулалта ерээдүйгүй байна, амгалан тайбан, аюулгүй байдалай тогтоогдохын, демократиие үргэдхэхын тула хамтын шиидхэхы ябуулгануудые бэелүүлһэнэй үндэһөөр тэрэ усадхагдаха ёһотой гэжэ Урда Африкын олонхи хүнүүд тоолоно гэжэ Н. Мандела амаралтын үдэр Кейптаунда болоһон асари ехэ митинг дээрэ мэдүүлээ. 27 жэлһээ үлүү саг соо шорон түрмэдэ хаагдаһанаа сүлөөлэгдэһэн эрхэ сүлөөгэй түлөө эрэлхэг тэмсэлшые амаршалхаяа 60 мянга гаран хүн городой түбтэхи муниципалитедэй урда суглараһан байгаа.

СОЁЛОЙ hОНИН

АРАДАЙ ТЕАТРАЙ ХЭРЭГYYД

Баргажанай районой Баян-Голой арадай театрай зохёохы коллектив мүнөө үедэ Б.-М. Пурбуевай бэшэhэн «Гүнсэмаа» гэжэ зүжэг бэлдэжэ байнхай. Ерэхэ хабартаа энэ зүжэг нютагаархид хаража, сэгнэхэ аргатай болохо.

Гол рольнуудта нютагай hургуулиин багшанар Ж. Лубсанов, П. Дашиев, Г. Багаев, Э. Будзанаева, С. Дампилов, ЛМО-гой бригадир Б. Пирмаев гэгшэд наадаха юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй үйлэ хэрэгүүд тушаа богонёор дурдабал иимэ байна. Арадай уран бэлигэй бүхэсоюзна III фестивалиин ёhоор үнгэрэгдэhэн республиканска конкурсдо хабаадалсахадаа, энэ коллектив 2-дохи hуури эзэлжэ, 1-дэхи шатын дипломдо хүртэhэн юм. Тиихэдээ тэдэнэр Ш.-Н. Цыденжаповай «Нангин сэдьхэл» гэжэ зүжэгэй удхаар «Ши минии бурханши» гэhэн зүжэг бэлдэжэ харуулаа hэн.

Буряад ороной нютаг бүри сагаалганда ехэ бэлэдхэлэй хэгдэжэ байхада, манай театрынхид «Сагаан hарын дангина» гэhэн конкурс соносхонхойбди. Бидэнэй эдэбхи үүсхэлые нютагаймнай ажахын—Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой правлени халуунаар дэмжээ. Тиигээд шагналнууд тодорхойлогдонхой. Конкурсын дүнгүүд сагаалганай урдахана — байгша hарын 25-да гаргагдаха юм.

Манай коллектив имагтал зүжэгүүдые бэлдэжэ харуулаад байдаггүй гээшэ. Энэ ниитын малай үбэлжэлгын хүшэр хаhада бидэ малшад дээгүүрээ ябажа, концертнүүдээ табинабди. Агитбригадын хүтэлбэрилэгшэ Э. М. Аглеева, методист А. Б. Ламатханова, соёлой байшангай директор Г. О. Цыренова гэгшэдэй ударидалга доро концертнэ номернууд бэлдэгдэжэ, малшад хонишодто харуулагдадаг.

Аяар холын 1936 ондо эмхидхэгдээд, 1976 ондо арадай нэрэ зэргэдэ хүртэhэн мэдээжэ театрай коллективэй мүнөөдэрэй ажал хэрэгүүд тушаа хуряангыгаар хэлэбэл, иимэл даа.

А. ОЧИРОВ,
театрай режиссёр.

ҮНДЭhЭН ХЭЛЭН ДЭЭРЭ ТҮРҮҮШЫНХИЕЭ...

Буряадай номой хэблэлээр журналист Эрдэни Бальжинимаевай «Ранжуров тухай үгэ» гэжэ брошюра hаяхан гараба.

Суута буряад хубисхалша Цыремпил Цыремпилович Ранжуровай намтар, революционно ажал ябуулга тухай тус ном соо хэлэгдэнэ. Хяагтын районой Ц. Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ В. Ч. Балсанов ажахынгаа мүнөөдэрэй байдал тухай брошюрын нээлтэдэ тобшохоноор бэшэнхэй.

Хоёр мянган хэhэгээр гаргагдаhан энэ брошюрын мүнгэнэй гаргашые Буряадай Уран зохёолшодой холбооной литература тарааха бюро hомолhон байна. Тиимэhээ автор энэ брошюрынгаа худалдалгые өөрөө эмхидхээ бшуу. Буряадай АССР-эй Арадай эрдэм hуралсалай министерство 1000 хэhэгыень худалдан абаа. Ц. Ранжуровай нютагайхид 200 хэhэг, Хяагтын районой Алтайн совхоз, Яруунын районой «Победа» колхоз 100—100 хэhэг абаhан байна.

Буряадаймнай түрүүшын революционер Ц. Ранжуровай түрэhөөр 105 жэлэй ойдо зорюулагдаhан энэ брошюра буряад хэлэн дээрэ тэрээн тухай гараhан түрүүшын ном болоно.

Г. ДАГБАЕВ.

ДУУШАД ТООСОБО

Буряадай Хүгжэмэй бүлгэмэй арадай коллективүүд тоосоото концертээ буряад драмын театрай тайзан дээрэ hаяхан харуулжа, дуу, хүгжэмдэ олон тоото дуратайшуулые суглуулhан байна. Тэдэнэй урда 3 коллектив дуу, хатараа дэлгэhэн юм. Нэрлэбэл, бүхэсоюзна, уласхоорондын конкурснуудай лауреат ба дипломант эхэнэрнүүдэй камерна хоор (хүтэлбэрилэгшэнь — М. Хрущева), Забайкалиин шэмээшэгүүдэй хоор (хүтэлбэрилэгшэнь — Г. Горшков), «Уряал» ансамбль гэhэнүүд болоно.

Дээрэ дурсагдагша коллективүүд hүүлэй богонихон үеын туршада шэнэ программануудые бэлдэжэ, олоной үзэмжэдэ дурадхаба гээшэ.

Классическа хүгжэмэй хэмжүүрээрээ бага зохёолнуудые хоорой дуушад ехэ бэрхээр гүйсэдхөө hэн. Жэшээнь, Чайковскиин «Алтан гургалдай», «Үүрэй толон», Шубертын «Серенада», Штраусай «Персиин марш» болон бусад зүйлнүүд болоно.

Забайкалиин шэмээшэгүүдэй уран hайханай коллективтэ буурал толгойтой үбгэд, хүгшэдhөө эхилээд, 17—18 наhатай хүбүүд, басагадай эдэбхитэйгээр ябадагые нэн түрүүлэн тэмдэглэхэ шухала. Түрэл дуунуудаа мартангүй, үеhөө үедэ наринаар дамжуулжа байдаг ушар магтаалда хүртэмөөр лэ. Ялагар тологор зүүдхэлнүүдээр шэмэглэhэн нюдэ hаргаама эреэн-маряан хубсаhа хунараа үмдэнхэй хүнүүдэй өөhэдынгөө дуунуудые омогтой дорюунаар хангюурдажа байхада, омогорхомоор hэн. Хүхюутэйгээр гүйсэдхэгдэдэг хадхууртайхан частушкануудые З. Чистякова хонгёохоноор дуулаба. Дуушанда хүгжэм гармонь дээрэ В. Фёдоров наадажа үгэбэ. Коллективэй солистнууд С. Болонев, Г. Горшков, Л. Осипова гэгшэд хонгёо hайхан хоолойтой байhанаа дуун бүхэндэ гэршэлжэ, шагнагшадайнгаа шанга альга ташалганда хүртэжэ байгаа.

Буряад арадай дуунай «Уряал» ансамбль hонирхолтой шэнэ программа дурадхажа, hайшаалда хүртэhэн юм гэжэ уридшалан мэдүүлмээр.

Программын номернуудые Владимир Гунзынов уран гоёор соносхожо байгаа. Буряад дуунуудые гүйсэдхэдэг шэнэ дуэт бии болонхой гэжэ улад зон дуулаhан байжа болоо. Юуб гэхэдэ, тэдэ хоёр радиогоор нэгэнтэ бэшэ дуулаhан байха. Жэшээнь, «Баян талын аялгада» хэдэн удаа дуулаа. Эндэ Хажидма Аюржанаева Баир Батодоржиев хоёр тушаа хэлэгдэнэ. Республикынгаа габьяата артистка Уажидма Аюржанаева тухай зон булта hайнаар мэдэхэ бээ. Харин инженер Баир Батодоржиев тухай дуунда дуратайшуул дуулагашьегүй байжа болохо. Энэ нүхэр багаhаа хойшо дуулаха ехэ эрмэлзэлтэй hэн. Тиимэhээл hүүлэй hүүлдэ олон зоной урда гаража дууладаг болобо ха юм. hайхан хоолойhоо гадна тэрэ үшөө нэгэ оюун бэлигтэй юм. Юуб гэхэдэ, дуулаhан дуунуудайнгаа хүгжэмыеньшье, үгыеньшье өөрөө зохёодог байна.

Баир Батодоржиев гитара дээрэ, Хажидма Аюржанаева чаанза дээрэ огсом дорюухана хүгжэм зэдэлүүлээд, «Жаргалтай бүлэ», «Будамшуу» гэжэ зүжэгhөө Будамшуу Гэрэл хоёрой дуунуудые hайханаар дуулажа үгөө hэн.

Сэнхир торгон хадагуудые харагшадайнгаа урда хүндэмүүшээр барижа, хүбүүд, басагад удха түгэлдэр найруулгаяа харуулаа. Дуу, хатарhаа гадна эрэшүүлэй гурбан наадана — hур харбалгын, бүхэ барилдаанай, мори урилдаанай зүйлнүүд гүйсэдхэгдэбэ.

Д. Улзытуевай «Буряад хэлэн» гэжэ шүлэгые уянгата хүгжэмэй аалихан абяан доро Владимир Гунзынов гоёор уншаа юм.

Найруулга үргэлжэлүүлэгдэхэдээ, дуу буляалдаан, бэhэлиг нюулсажа наадан харуулагдаба. Энэ нааданда урагшагүйдэhэн нүхэд дуу дуулаха баатай болоно. Тэрэшэлэн Владимир Гунзынов «Урдахи уула», Доржи Дамбаев «Наhаниинь ошобо гэн гэhээмни» гэжэ дуунуудые дуулажа үгэбэ. Үшөө тиихэдэ Эржена Надмитова «Унгашал мориноймни ута жолоо» гэжэ урданай дуу хангюурдаба. Удаань ёохорой наадан эршэ, дэлисэ ехэтэйгээр зэдэлээ hэн.

— Ехэ оролдосо гаргажа, энэ программаяа бэлдэhэн байнабди. Эрхим зүйлнүүдээ сагаалганай hайндэртэ харуулхабди,— гэжэ ансамблиин уран hайханай талаар хүтэлбэрилэгшэ, Буряадай АССР-эй соёлой габьяата хүдэлмэрилэгшэ Валентина Дамбуева концертын hүүлээр хэлээ hэн.

Концертын түгэсхэлдэ республикын Хүгжэмэй бүлгэмэй президиумэй түрүүлэгшэ, СССР-эй арадай артист Ким Базарсадаев буряад хэдэн дуу дуулажа, сугларагшадые урмашуулаа. Дуунуудай хүгжэм рояль дээрэ РСФСР-эй габьяата артистка Дарима Линховоин наадаба.

Концертын программые буряад драмын театрай артистка Эржена Жамбалова шадамар бэрхээр ябуулhан байна.

Д. ДАМБАЕВ.

ДУУНАЙ БА ШҮЛЭГЭЙ КОНКУРС

Агын Буряадай автономито округой Агын районой Аргали нютагта оршодог Калининай нэрэмжэтэ колхозой байгуулагдаhаар 60 жэлэй ойн баяр байгша оной июнь hарын 30-да гүйсэхэ юм.

Энэ ойн баярай hайндэртэй дашарамдуулан, колхозой правлени түрэл нютагтаа зорюулагдаhан шүлэгэй, дуунай конкурс соносхобо.

Дуунай хүгжэмэй түлөө: нэгэдэхи шан— 300 түхэриг, хоёрдохи хоёр шан — 200—200 түхэриг, гурбадахи шан — 150—150 түхэриг.

Дуунай үгын түлөө: нэгэдэхи шан —200 түхэриг, хоёрдохи хоёр шан — 150—150 түхэриг, гурбадахи гурбан шан — 100—100 түхэриг.

Уран гоё шүлэгэй түлөө: нэгэдэхи шан — 200 түхэриг, хоёрдохи шан —150 түхэриг, гурбадахи шан —100 түхэриг.

Мүн урмашуулгын гурбан шан — 50—50 түхэриг.

Манай соносхоhон конкурсдо эдэбхитэйгээр олоороо хабаадахыетнай уринабди.

Байгша оной июнь болотор шүлэгүүдээ, дуунуудаа иимэ адресаар эльгээхэ хэрэгтэй:

674462, Шэтын область, Агын район, Аргали нютаг, Калининай нэрэмжэтэ колхозой правлени.

Эмхидхэлэй комитет.

ЭДИР УНШАГШАДТА

«СССР-эй арадуудай үхибүүдэй хүхюун наадануud» гэжэ ном Москвагай «Просвещение» хэблэлээр гаргагдаба.

Багшанарта, залуу түрэлхидтэ туhатай энэ ном соо манай ороной бүхы союзна, автономито республикануудта ажаhуудаг арадуудай 300 гаран нааданууд тухай хэлэгдэнэ. Тэрэ тоодо Д. Могоева, И. Тугутов гэгшэдэй бэшэhэн «Буряад арадай нааданууд» гэжэ бүлэг оруулагданхай юм. «Хүлэг адуун», «Зүүн, утаhан, зангилаа», «Шоно ба хурьгад», «Модо бэдэрхэ», «Шагай наадан» гэхэ мэтын буряад арадай наадануудые хайшан гээд наадаха ёhотойб гэжэ дэлгэрэнгыгээр энэ бүлэг соо хэлэгдэнэ.

Н. КОСЕНКОВА.

ӨӨhЭДЫНГӨӨ ГАРААР БҮТЭЭБЭ

Эдир антифашист-геройн үдэр гээд шэлэй заводой посёлогто оршодог интернадта ёhололой hайндэр үнгэргэгдэбэ. Тэрээндэ үхибүүд олоороо суглараа. Хүхюун энеэдэн, зугаа наадан үдэрэй туршада таhалдаагүй. Эдир геройнуудта зорюулагдаhан дуунууд, шүлэгүүд зэдэлээ. Үхибүүдэй өөhэдөө хэhэн элдэб бүтээлнүүд, амтатай эдихэ юумэн харуулагдаа. Эндэ байлсаhан үхибүүдэй гэртэхин тэдэнэйнгээ түлөө омогорхобо. Д. Дефогой «Робинзон Крузо», В. Гюгогой «Гаврош» болон бусад hонирхолтой номуудhаа хэhэгүүд уншагдаа, удхань хэлсэгдээ юм.

Наймаанhаа ороhон бүхы мүнгэеэ В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ хүүгэдэй жасада дамжуулаа.

Валера БАЗАРОВ,
эдир бэшэгшэ.

Спорт Спорт Спорт Спорт Спорт

НААДАНУУД ХААНА БОЛОХОБ?

Районой түбhөө хэдэн модоной газарта түбхинэhэн Красноярово тосхон шадар биатлоноор, саhын урилдаагаар, ГТО-гой үбэлэй зүйлнүүдээр, саhаар хадаhаа hолжоролгоор мүрысөөнүүд болохоор хараалагдана.

— Биатлоноор үнгэргэгдэхэ мүрысөөнэй бүхы бэлэдхэлые ДОСААФ-ай обкомой сагаалса мэргэлхэ спортын клубые даагша Е. К. Терентьевтэ даалгаданхай. Евгений Константинович иимэ түхеэрэлгэнүүдые манай бүхы наадануудта hайнаар бэлдэжэ гарадаг, шадабари мэргэжэлээр баян хүтэлбэрилэгшэ юм,— гэжэ нүхэр Кондаков хөөрэнэ.

Ивалга тосхондо конькигаар, бүмбэгэтэй хоккейгээр, олон зоной хабаадалгатай хүнгэн атледүүдэй урилдаан, соёлой олон тоото хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Харин шатаршад Оронго тосхоной соёлой байшанда сугларжа, шанга тулалдаата наадаяа үнгэргэхэ болоно.

Февралиин 23-най 4 часта Ехэ наадаанай hайндэрэй нээлгэдэ зорюулагдаhан баяр ёhолол, наада зугаа дэлгэгдэхэ юм. Үбэлэй наадануудта хабаадахая республикын район бүриhөө ерэhэн командануудай гэшүүд Ивалга тосхондо байрлаха. Тиихэдэ Улаан-Үдын Советүүдэй талмай дээрэhээ экспресс автобус мүрысөөнэй үедэ ябажа байхаар хараалагдаhан байна.

Б. ЦЫРЕМПИЛОВ.

ТОБШОХОНООР...

БАРИЛДААН. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар уласхоорондын ехэ мүрысөөн Турциин ниислэл — Тегеран хотодо боложо байна. СССР-эй суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагдажа, нютагаймнай хүбүүд — уласхоорондын классай спортын мастер Сергей Замбалов, спортын мастер Андрей Матюнов гэгшэд энээндэ хабаадана.

• • •

Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар «Интернационал» гэжэ уласхоорондын заншалта мүрысөөн Монголой Арадай Республикада үнгэргэгдэдэг. Буряад ороной бэлигтэй бэрхэ барилдаашад — СССР-эй спортын габьяата мастер Б. Будаев, уласхоорондын классай спортын мастер В. Миланханов, спортын мастернууд А. Бардаханов, Т. Жаргалов, А. Пестерев, Ю. Сандаков, И Гармаев болон бусад заншалта нааданда республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалха юм.

• • •

Залуушуулай дүрэ буляалдалгын барилдаагаар профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Россин соведэй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн hаяхан Орджоникидзе хотодо болобо. Буряадай багшанарай институдай физическэ культурын кафедрын ахалагша багшэ В. Н. Ивановой hурган hоридог барилдаашад республикынгаа нэрэ хүндые хамгаалhан байгаа. Спортын мастерта кандидат Жамса Лхамажапов 62 килограммай шэгнүүртэ бронзо медаляар шагнагдаа. Спортын мастер Владимир Жалсараев— дүрбэдэхи, мастерта кандидадууд Эрдэм Ширипов, Жамса Дашиев, Александр Доржиев табадахи hууринуудта гараба.

hУР ХАРБАЛГА. ВЦСПС-эй түрүү hуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Новочебоксарск хотодо болобо. Спортын мастернууд Гэрэлма Эрдынеева Валерий Лазарев гэгшэд профсоюзуудай спортын бүлгэмэй Буряадай областной соведэй нэрэ хүндые хамгаалhан байгаа. Тиихэдэ Г. Эрдынеева 80 харбагшад соохоо 13-дахи hуури эзэлээ.

САНА. СССР-эй Ой модоной промышленностиин министерствын тусхай дунда hургуулинуудай hурагшадай дунда мүрысөөн Томско областиин Кунгур хотодо болобо. 28 техникумэй hурагшад хурдан сүлхээ туршаа. Улаан-Үдын лесотехникумэй команда 8-дахи hуури эзэлбэ. Энэ техникумдэ hурадаг спортын мастерта кандидат Дмитрий Тонкопряченко 10 километрэй зайда урилдахадаа, хүбүүдэй дундаhаа гурбадахи шанда хүртөө.

ХОККЕЙ. Республикын хүдөөгэй үбэлэй спортын дүрбэдэхи наадануудай түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадахын түлөө бүмбэгэтэй хоккейгээр кустовой уулзалганууд дүүрэбэ. Захааминай, Хяагтын, Сэлэнгын, Зэдын районуудай командануud Закаменск хотодо наадаhан байгаа. Эндэ талмайн эзэд Сэлэнгын районой командые — 3:1, Хяагтын хоккеистнүүдые— 5:0, Зэдын түлөөлэгшэдые 15:1 тоотойгоор шүүжэ, түрүү hуури эзэлээд, Ивалгада болохо хүдөөгэй Үбэлэй спортын наадануудта хабаадаха юм.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

ЁhЫН ТЭДЫСЭ БЭШЭЭР...

Ажалша коллектив бүхэндэ физкультура болон спорт үргэнөөр дэлгэрүүлхэ эрилтэнүүд үнинэй табигдадаг. Зүгөөр бодото ажабайдалhаа тобшолол хэхэдэ, энэ эрилтэ зарим газарта hанаhанда хүрэмөөр бэелүүлэгдэнэгүй. Ажалшадые физкультура болон спорт хүгжөөлгэдэ олоорнь хабаадуулха талаар түсэбүүд табигдаад лэ, үсөөн бэшэ ушарта саарhан дээрээ үлэшэдэг байха юм. Үнэндөө физкультура болон спорт хүгжөөлгэдэ бодото анхарал хандуулдаг коллективтэ ажалайнь бүтээсэ дээшэлдэг, ажалшадынь үбшэлдэггүй гэжэ тодоруулагданхай.

Энээниие хараада абажа, манай Тари нютагай олониитэ, «Гигант» колхозой правлени ажалшадайнгаа бэеын элүүр энхэ байха хэрэгтэ анхаралаа ехээр хандуулна. Манай hууринай зон, колхозоймнай ниитэ гэшүүд спорттой үнинэй нүхэсэнхэй.

«Тари» гэжэ спортивна клуб нютагтамнай 21 жэлэй туршада ажаллана. Байгуулагдаhан сагhаань хойшо энэ клубай директорээр ажаллажа ябаhан хүн тула, коллективэйнгээ хүдэлмэри, нютагайнгаа спортивна ажабайдал тухай олондо хөөрэжэ үгэхэ хүсэлтэйб.

Спортклубтамнай хоёр лэ мэргэжэлтэд хүдэлнэ. Булад Цыденешеев инструктор-методистын уялга дүүргэдэг. Зүгөөр 2 хүнэй урдаа табигдаhан зорилгонуудаа сүм бэелүүлжэ шадахагүй байhан эли. Тиимэhээ нютагайнгаа олониитые спортклубайнгаа ажал хэрэгтэ олсор хабаадуулдагбди. Спортклубаймнай правлени 11 хүнhөө бүридэдэг. Правлениин гэшүүн бүхэн бэелүүлхэ өөр өөрын уялгатай. Нэн түрүүлэн нютагайнгаа зониие физкультура болон спортдо олоор хабаадуулжа, тэдэнэй бэе махабад hайжаруулха гэhэн зорилго урдаа табидаг гээшэбди.

Жэшээ болгон спортклубаймнай правлениин үнгэрэгшэ жэлэй түсэбhөө зарим нэгэ юумэ эндэ дурдаябди. «Ниитэ-спортивна болон физкультурна хүдэлмэри хүдөөдэ ябуулха бүхэроссин конкурс-харалгада хабаадалсаха, элүүржүүлгын үдэрнүүдые, ургажа ябаhан эдир үетэнэй дунда хүхюун зугаата, этигэл найдалай мүрысөөнүүдые эмхидхэхэ, эмхи зургаануудай, колхозой цех, бригадануудай, нютагай ажалай болон дайнай ветерануудай дунда тусхай спартакиаданууды үнгэргэхэ» гэжэ түсэб соомнай бэшээтэй. Эдэ хэмжээ ябуулганууд 1989 ондо сүм бэелүүлэгдээ.

Бидэ нютагтаа ГТО-гой нормо тушаалгада тусгаар анхарал хандуулдагбди. 9 хүнhөө бүридэhэн тусхай комисси энэ шэглэлээр саг үргэлжэ ажал ябуулна.

Спортивна клуб байhан тула, бидэ өөhэдтөө мэргэжэл түгэс спортсменүүдые бэлдэхые, шадаал hаа ехэ мүрысөөнүүдтэ хабаадаха эрмэлзэлдэ абтанхайбди. Тари нютагтамнай дүрэ буляалдалгын барилдаагаар, мүн уласхоорондын дүримөөр hур харбалгаар хүүгэдэй спортивна hургуулинууд ажалладаг. СССР-эй спортын мастернууд Дамби Цыренжапов, Булад Санданов гэгшэд эдэ hургуулинуудые ударидадаг юм. Тиимэhээ «Тари» гэжэ спортивна клубаймнай, мүн хүүгэдэй спортивна hургуулинуудай тренернүүдэй совет 18 хүнhөө бүридэдэг.

Тренернүүдэй совет тусхай шэглэлээр ажалаа ябуулжа, спортивна секцинүүдэй хүдэлмэри эмхидхэдэг. Волейболой, баскетболой, секцинүүд ажалладаг. Зүгөөр дүрэ буляалдалгын барилдаанай, hур харбалгын, гиир үргэлгын, хүнгэн атлетикын, столой теннисэй секцинүүдэй хүдэлмэридэ илангаяа олон хүн хабаададаг. Колхозой ахалагша хонишон Эрдэни Бальжинимаев хурдан хүлэгүүдые hоридог. Тиихэдэ, манда шатарай, даамай секцинүүд эмхидхэгдэнхэй. Нютагаймнай 400-гаад хүн спортын али нэгэн секцидэ ябадаг юм. Бидэ энэ ажалаа ёhын тэдысэ ябуулдаггүйбди гэжэ үшөө дахин hануулнаб.

Тодорхойлходо, колхозой үйлэдбэриин цехүүдэй мүн нютагай эмхи зургаануудай хоорондо волейболоор, баскетболоор, бүхэ барилдаагаар, hур харбалгаар, хүнгэн атлетикээр, шатараар, гиир үргэлгөөр мүрысөөнүүд үбэлэй hаранууhаа эхилээд, зунай Сурхарбаанай наадануud болотор үргэлжэлдэг. Комплексно спартакиадын дүнгүүд Сурхарбаанай наадануудай үедэ согсологдожо, илагшад тодордог, тэдэ урмашуулагдадаг юм.

Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгөөр малшадай «Бизон» гэжэ команда эрхимлээд, эмхидхэлэй комитедэй дамжуулгын Кубогаар, мүнгөөр шагнагдаhан байха юм. Жолоошодой, мэргэжэлтэдэй командануud удаадахи hууринуудта гараа hэн. Харин хубиин мүрысөөндэ шалгарагшад тусхай медаляар, чемпионой улаан торгон лентээр, грамотаар болон үнэтэ бэлэгүүдээр шагнагдаа hэн.

Ниитэ-физкультурна ажал, спорт тусхай шэглэлээр эрхилhэнэйнгээ ашаар, бидэ нютагтаа мэргэжэл ехэтэй олон спортсменүүдые хүмүүжүүлhэн байнабди. Дэлхэйн, Европын, ороной олон дахин чемпион, Олимпиин наадануудай шанда хүртэгшэ, СССР-эй спортын габьяата мастер Владимир Ешеев манай спортивна клубта хүмүүжүүлэгдэhэн гээшэ.

Гадна hур харбалгаар манда СССР-эй спортын 13 мастер тоологдоно. hүүлэй жэлнүүдтэ 2 бүхэшүүлнай энэ үндэр нэрэ зэргэдэ хүртөө. Дүрэ буляалдалгын барилдаагаар, hур харбалгаар, гиир үргэлгөөр мастерта 24 кандидадуудые бэлдэнхэйбди. Спортивна клубтамнай РСФСР-эй габьяата 1 тренер ажаллана. Спортын национальна зүйлнүүдээр үнгэргэгдэжэ байдаг мүрысөөндэ жэлhээ жэлдэ олон хүн хабаадана.

Нютагтамнай физкультура болон спорт эрхилхэ хэрэгтэ «Гигант» колхозой правлени мүнгэ зөөри гамнадаггүй. Юуб гэхэдэ, манай ажахын хүтэлбэрилэгшэд гүнзэгыгөөр бодомжолдог, ажал хэрэгээ холын хараатайгаар эрхилдэг гээшэ. Нэгэдэхеэр, манай спортсменүүд элдэб мүрысөөнүүдтэ амжалта түйлажа, нютагаа суурхуулна. Хоёрдохёор, физкультура эрхилжэ, бэе махабадаа hайжаруулhан зон ажал хэрэгтээ аша үрэтэйгөөр хүдэлнэ ха юм. Юрэдөө, ёhын тэдысэ бэшээр ажалаа ябуулхада, хүдөөдэ физкультура болон спорт ехэ аша туhатай гэжэ бидэ ойлгонхойбди.

Ц. ДАБАЕВ,
«Тари» гэжэ спортивна клубай директор.

БАСАГАД МҮРЫСЭБЭ

Улаан-Үдын Пионернүүдэй ордондо уран hайханай гимнастикаар мүрысөөнүүд боложо түгэсэбэ. Тэдээндэ Пионернүүдэй ордонгой, спортын хүүгэдэй 3-дахи hургуулиин, ЛВРЗ-гэй Соёлой ордонгой командануud хабаадаhан байна.

Гурбадахи разрядай хэмжээгээр үнгэргэгдэhэн мүрысөөндэ 1-дэхи hуури Настя Чебакова, 2-дохи hуури Оля Ширабон, гурбадахи hуури Соня Очирова гэгшэд эзэлбэ. Басагад Пионернүүдэй ордонгой командын гэшүүд юм. Тэдэниие З. К Синяева, Т. Б. Лбова hурган hоридог.

Хоёрдохи разрядай хэмжээгээр Оля Палий, Таня Полянская, Оксана Мишакова гэгшэд эрхимлээ hэн. Тиихэдэ спортын мастерай программаар Оля Кунёва, Вера Бычкова, Лариса Балыкова гэгшэд түрүү hууринуудта гаража шадаа. Эдэ басагад спортын хүүгэдэй hургуулиин командын гэшүүд юм. Тренерынь Г. А. Ливенцова мүн.

Г. БЕЛОУСОВА.

ПРАВДА БУРЯТИИ
Мүнөөдэрэй номерто

СССР-эй Верховно Соведэй гурбадахи сессиин нээлтэ дээрэ Михаил Сергеевич Горбачевой хэлэhэн үгэ, сессиин түрүүшын заседаниhаа ТАСС-ай корреспондентнүүдэй тоосоон газетын нэгэдэхи хуудаhанда ниитэлэгдэбэ.

1989 ондо Буряадай АССР-эй социально-экономическа хүгжэлтэ тухай республикын Госкомстадай мэдээсэл газетын хоёрдохи хуудаhанда ниитэлэгдэбэ.

РСФСР-эй, Буряадай АССР-эй болон нютагай Соведүүдэй арадай депутадуудта кандидадуудай ажал хэрэгүүд тухай хөөрэhэн зурагланууд.

Кино, театрнуудта

Театр оперы и балета
Гаянэ — в 19.

Русский театр драмы
Правда — хорошо, а счастье лучше — в 19-30.

«Дружба»
Раз, два — горе не беда — в 10, Люби и верь (2 серии)— в 12, 15, 18-10, 20-50.

«Родина»
На златом крыльце сидели — в 10, 16, Спальный вагон — в 14, 18-10, 21-50, В джазе только девушки — в 12, 20.

«Прогресс»
Красный зал — Бей первым, Фреди! — в 10, 11-50, 13-40, 15-30, 17-20, 19-10, 21. Зеленый зал — Месть и закон (2 серии) — в 10, 12-40, 15-20, 18-10, 20-50.

«Эрдэм»
Мультфильмы — в 9-40, 12-50, Короткое замыкание — в 11, 14-20, Полет навигатора — в 16-10, 18, 20-10, 21-40.

«Октябрь»
До первой крови — в 9-50 Зита и Гита (2 серии) — в 11-30, 15-40, 18-20, 20-50.

«Восток»
Приключения Элли и Рару — в 15-30, Полет навигатора — в 17, 19, 21.

«Байкал»
Жикина династия — в 18-30, 20-30.

ДК «Текстильщик»
Из жизни Федора Кузькина (2 серии) — в 18, 20-30.

САГАА hАР

Хүгжэмынь В. ДАМБАЕВАЙ,
Үгэнь Г. ДАШАБЫЛОВАЙ.

Саяан үндэрөөр
Саhаар бударааd,
Сагаа hарамнай
Сагтаа бууба даа.

Элүүр энхыел
Элбэг юрөөгөөд,
Эртын hарамнай
Эрьеэд буубал даа.

Арад олономнай
Аха дүүнэрнай,
Амар мэндээ,
Амар мэндээ!

Сэнхир экран

ПЯТНИЦА, 16

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 12.00—Арадай уран бэлигэй телепрограммануудай «hолонго» гэhэн уласхоорондын VIII фестиваль. (Швейцари). 12.30— Хүнэй институт. 13.30— Время. 16.30—«Хэрбээ тэды хүрээ hаа...» 17.15—«Биография для прокурора»— баримтата фильм. 18.10—«Үхибүүдтэ ангуудай гүлгэд тухай». 18.40— Эрдэм ухаанай hонин. 19.25— Соносхолнууд, мэдээсэлнүүд. 19.30— Время. 20.00— Лениниие уншанабди. 20.30— Балалайкаар наадаха. 20.55— «Противостояние»—5 серитэй уран hайханай фильм. 5-дахи сери. 22.00— Время. 22.30— Шухала асуудалаар хөөрэлдөөн. 22.40—«Хараа бодол». 00.10— Хүгжэмтэ дамжуулга.

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА

МОСКВА. 11.55—Англи хэ-

САГАЙ УЛАРИЛ

Республикын зарим нютагуудта саhан багаханаар бударан орохо, бордоhолхо. Баруун хойто зүгhөө секундын 10—15 метр хүсэтэйгөөр hалхилха. Республикын хойто районуудта 10—15 градус, бусад нютагуудта 0—5 градус хүйтэн болохо.

Улаан-Үдэдэ саhан балай орохогүй. Баруун хойто зүгhөө се-

НАШ АДРЕС:
670000, УЛАН-УДЭ
ул. Каландаришвили, 23.

Телефоны редакции: редактор—2-50-96, приемная—2-54-54, зам. редактора—2-68-08, зам. редактора—2-62-62, отв. секретарь—2-50-52, секретариат—2-66-76; отделы: партийной жизни и пропаганды—2-60-91, 2-56-23; промышленности и строительства—2-61-35, агропромышленный—2-64-36, 2-63-86; советского строительства и быта—2-69-58; культуры и школ—2-60-21, 2-57-63; информации—2-34-05; переводов—2-54-93; писем и селькоров—2-67-81; корректорская—2-33-61; выпускающие—2-35-95; собственные корреспонденты: п. Баргузин—91-1-44, г. Северобайкальск—35-73, п. Хоринск—55-6-99, г. Закаменск—31-61, п. Кырен—91-9-79, п. Агинское—3-40-69. Директор издательства—2-37-32, бухгалтерия—2-33-77, вахта—2-56-62.

Газета выходит 300 раз в год. Объем 2 п. л. Индекс подписки газеты 50901.

Газета отпечатана ... канской типографи... издата Бурятской ... ректор 2-40-45. Н-00339. Заказ № 3...